

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
НАВЧАЛЬНО – НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітнього ступеня «Магістр»

на тему: **«СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО**
ВІДОБРАЖЕННЯ НАЯВНОСТІ, РУХУ ТА ВИКОРИСТАННЯ
НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У «*****»

Виконав: студент гр. ОП – 71з
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва)

СТАХУРСЬКА – БОЙДУНИК Х.
(Прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доц. ЦІЦЬКА Н.Є.
(Прізвище та ініціали)

Рецензент:
(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024

УДК 657.42

Стан та шляхи вдосконалення облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів у «*****»

Стахурська - Бойдуник Х. М. – Дипломна робота. Кафедра обліку та оподаткування – Дубляни, Львівський Національний Університет Природокористування, 2023.

90 с. текст. част., 14 табл., 11 рис., 66 джерел, 8 додатків.

У першому розділі висвітлюється інформація щодо суті, визначення, оцінки та завдання обліку необоротних активів, правове та літературне забезпечення організації їх обліку, а також основні методи дослідження в системі управління щодо обліку необоротних активів підприємства.

У другому розділі роботи розкрито загальну характеристику ТОВ «*****» та проведено оцінку показників фінансово-господарської діяльності підприємства. Проаналізовано наявність, склад, джерела формування та ефективність використання необоротних активів у досліджуваному підприємстві. Висвітлено організаційно-методичні особливості обліку необоротних активів у ТОВ «*****». Розкрито методику нарахування зносу (амортизації) на необоротні активи та відображення в обліку.

У третьому розділі розглянуто питання організації формування облікової політики підприємства та оптимізації документообігу в частині обліку необоротних активів, а також висвітлено вдосконалення обліку необоротних активів з використанням інформаційних технологій.

Результати дипломної роботи можуть бути використанні як пропозиції щодо покращення обліку необоротних активів консалтингового підприємства, яке досліджується в дипломній роботі.

АНОТАЦІЯ

У дипломній роботі розкрито суть необоротних активів, їх оцінку та завдання обліку, розглянуто основне правове та літературне забезпечення, відповідно до яких здійснюється облік необоротних активів на підприємстві. Описано загальну характеристику та організаційно-методичні особливості обліку необоротних активів у ТОВ «*****». Проведено оцінку загальних показників фінансово-господарської діяльності підприємства та аналіз наявності, складу, джерел формування, ефективності використання необоротних активів у досліджуваному підприємстві. Внесено пропозиції щодо вдосконалення облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів, зокрема запропоновано розробити облікову політику підприємства із виділенням елементів облікової політики підприємства в частині необоротних активів, розроблено Графік документообігу необоротних активів для ТОВ «*****». Пропонується вдосконалити бухгалтерський облік на підприємстві шляхом переходу на програмне забезпечення українського виробника «MASTER:Бухгалтерія», проведено порівняльну характеристику даної комп'ютерної програми та наявної у ТОВ «*****».

ANNOTATION

The thesis reveals the essence of non-current assets, their evaluation and accounting tasks, considers the main legal and literary support, according to which the accounting of non-current assets is carried out at the enterprise. The general characteristics and organizational and methodological features of accounting for non-current assets at LLC «*****» are described. An assessment of the general indicators of the enterprise's financial and economic activity and an analysis of the presence, composition, sources of formation, and efficiency of the use of non-current assets in the enterprise under study were carried out. Proposals were made to improve the accounting display of the presence, movement and use

of non-current assets, in particular, it was proposed to develop the accounting policy of the enterprise with the allocation of elements of the accounting policy of the enterprise in the part of non-current assets, the document flow schedule of non-current assets for LLC «*****» was developed. It is proposed to improve accounting at the enterprise by switching to the software of the Ukrainian manufacturer «MASTER: Accounting», a comparative analysis of this computer program and the one available at LLC «*****» was carried out.

ЗМІСТ

ВСТУП9

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ НАЯВНОСТІ, РУХУ ТА ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ12

1.1. Суть необоротних активів, їх визначення, оцінка та завдання обліку12

1.2. Правове та літературне забезпечення організації обліку необоротних активів21

1.3. Методика дослідження28

РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У ТОВ «КАЛИНА КОНСАЛТ»34

2.1 Загальна характеристика ТОВ «Калина Консалт» та оцінка показників фінансово-господарської діяльності34

2.2 Аналіз наявності, складу, джерел формування та ефективності використання необоротних активів43

2.3. Організаційно-методичні особливості обліку необоротних активів у ТОВ «*****»51

2.4. Методика нарахування зносу (амортизації) на необоротні активи та відображення в обліку60

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ НАЯВНОСТІ, РУХУ ТА ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ70

3.1. Організація формування облікової політики підприємства та оптимізація документообігу в частині обліку необоротних активів70

3.2. Вдосконалення обліку необоротних активів з використанням інформаційних технологій79

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ85

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ90

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Облікове відображення наявності, руху та використання необоротних активів у підприємстві є актуальним на сьогоднішні питання з огляду на ключову роль, яку відіграють необоротні активи у функціонуванні та успіху підприємства. Дане питання відображає потребу вдосконалення систем обліку для кращого відображення та управління цими ресурсами.

Необоротні активи, такі як техніка, обладнання та нерухомість, є основою для бізнес-процесів та виробничих операцій. Правильне облікове відображення їх стану, руху та використання є важливим для забезпечення ефективного управління ресурсами та прийняття стратегічних рішень.

Зміни у законодавстві, а також постійні технологічні інновації, впливають на способи взаємодії підприємств з необоротними активами. Підприємства постійно шукають ефективні шляхи використання ресурсів та оптимізації їхнього руху для підвищення конкурентоспроможності та забезпечення стійкого фінансового стану.

Дослідження даного питання дозволить виявити потреби та виклики, з якими стикаються підприємства в управлінні необоротними активами, і визначити оптимальні стратегії для поліпшення облікового відображення цих активів. Такий підхід допоможе підприємствам ефективно реагувати на зміни в економічному середовищі та забезпечити сталість та розвиток. Таким чином, дослідження стану та шляхів вдосконалення облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів є необхідним для підтримки стійкості та конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах бізнесу.

Економічну сутність необоротних активів та їх відображення в бухгалтерському обліку досліджувало багато відомих українських економістів, зокрема Ф. Ф. Бутинець, А. М. Герасимович, Н. В. Гудзь, А. Г. Загородній, С. М. Кафка, О. І. Коблянська В. В. Сопко, В. Г. Швець, та

ін.

На сьогоднішній день існує низка невирішених, дискусійних та недостатньо вивчених проблем теорії, організації обліку, методології і аналізу необоротних активів, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є вивчення особливостей облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів, оцінка їх стану та розробка шляхів вдосконалення відображення обліку необоротних активів.

Реалізація мети дослідження головним чином зумовила потребу у вирішенні наступних завдань:

- вивчення теоретичних основ облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів;
- опрацювання правового та літературного забезпечення організації обліку необоротних активів;
- оцінка показників фінансово-господарської діяльності;
- проведення аналізу наявності, складу, джерел формування та ефективності використання необоротних активів;
- розкриття організаційно-методичних особливостей обліку необоротних активів та методика нарахування їх амортизації у консалтинговому підприємстві;
- надання пропозицій щодо вдосконалення облікового відображення необоротних активів.

Об'єктом дослідження обрано облікове відображення наявності, руху та використання необоротних активів у ТОВ «*****».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та практичних основ відображення в обліку операцій з необоротними активами підприємства та пошук шляхів його вдосконалення.

Методи дослідження. При написанні дипломної роботи використовувалися наступні методи дослідження: документування та

інвентаризація, оцінка та калькуляція, рахунки та подвійний запис, бухгалтерський баланс і звітність, діалектичний метод, теоретичне узагальнення, систематизація, аналіз та дедукція, синтез та індукція, групування, статистико-економічний метод, графічний.

Наукова новизна отриманих результаті:

- виділено етапи формування облікової політики в чати сні необоротних активів;
- рекомендовано ТОВ «*****» розробити облікову політику для забезпечення ефективної координації роботи бухгалтерії;
- розроблено схему процесу документообігу операцій із необоротними активами ТОВ «*****»;
- запропоновано Графік документообігу необоротних активів для ТОВ «*****»;
- рекомендовано вдосконалити електронний бухгалтерський облік підприємства новою комп'ютерною програмою «MASTER:Бухгалтерія».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ НАЯВНОСТІ, РУХУ ТА ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

1.1. Суть необоротних активів, їх визначення, оцінка та завдання обліку

Успішне здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства стає можливим завдяки належному управлінню різноманітними видами активів, які знаходяться в його розпорядженні. У сучасних умовах господарювання важливу роль у ефективній діяльності підприємства відіграють необоротні активи та вміння управляти ними. Конкуреноспроможність підприємства, його фінансова стійкість та розроблені стратегічні перспективи та плани безпосередньо залежать від ефективного використання необоротних активів, які знаходяться у його діяльності. Як результат підприємство досягне бажаного результату своєї діяльності та отримає відповідний прибуток.

Необоротні активи виступають як один із ключових елементів на багатьох підприємствах, і їхнє належне управління може забезпечити конкуреноспроможність та лідерство на ринку, сприяючи сталій прибутковості провідних компаній і підприємств.

З одного боку, необоротні активи набувають все більшого значення у всіх галузях діяльності, де вони можуть бути використані для запуску механізмів інноваційного розвитку. З іншого боку, дослідження їхньої теоретичної сутності посилюється науковцями, а їх правове закріплення набуває визнання від законодавців.

Термін «необоротні активи» досліджували паралельно із розвитком економічної науки та систем бухгалтерського обліку. Внаслідок цього у працях науковців та нормативних документах передбачаються обидва

аспекти – як бухгалтерська, так і економічна категорія – для визначення поняття необоротних активів.

Сутність поняття «необоротні активи» у своїх працях досліджували такі науковці як Банера Н. П., Гелей Л. О., Пилипенко С. М., Мороз В. П. і схилились до думки, що необоротні активи – це всі активи, що не є оборотними, до складу яких включають: основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи, відстрочені податкові активи, довгострокову дебіторську заборгованість, інші необоротні активи, гудвіл [2, с. 198].

Гудзь Н. В. виділяє необоротні активи як сукупність майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності підприємства. Як правило, до них належать засоби тривалістю використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [12, с. 67].

Так, Сеймон В. С. трактує необоротні активи як сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів та прав, які належать суб'єкту господарювання, беруть участь у виробничому процесі, переносять свою вартість на продукцію частинами та корисний ефект від використання яких очікується отримувати протягом періоду, який становить більше одного року [56, с. 8].

У своїх дослідженнях Хорунжак Н. М та Рогожкіна В. В. визначають необоротні активи як сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності і які переносять на продукцію свою вартість частинами [61, с. 555].

Шелудько В. М. зазначає, що необоротні активи – це майно підприємства, яке призначене для тривалого використання у процесі фінансово-господарської діяльності [64, с. 98].

Шарманська В. М. схилиється до думки, що необоротні активи – активи, які виникають в результаті минулих подій, контролюються організацією, приносять організації економічну вигоду, мають надійну

оцінку, і тривалий строк корисного використання яких визначається їх вкладом в дохід організації, обов'язковим вважаючи для необоротних активів економічну вигоду (дохід, приплив грошових коштів) від їх використання, а також тривалий строк корисного використання [63, с. 550].

Проаналізувавши вище наведені підходи науковців щодо сутності поняття «необоротні активи», можемо стверджувати про відсутність єдиного загально визнаного тлумачення поняття. Що пояснюється великою кількістю поглядів і думок вчених у залежності від сфери дослідження та еволюції теорії економічної думки.

У сучасній науковій літературі зустрічаються думки вчених, щодо перейменування поняття «необоротні активи» на термін «довгострокові активи», зокрема Ловінська Л. Г., вважає недоцільним використання поняття «необоротні активи» в обліковій практиці [30, с. 95].

Півторак М. В. пропонує перейменувати необоротні активи на основні, адже це відповідатиме класичному принципу поділу капіталу на основний та оборотний, проте автор зазначає, що земля є єдиним активом, який не є оборотним [43, с. 10].

На нашу думку, необоротні активи – це важливі ресурси та власність підприємства, які не призначені для швидкого обороту, але мають тривалий термін використання, які забезпечують діяльності підприємства та можуть впливати на його конкурентоспроможність, стійкість та здатність до інновацій.

В українському законодавстві відсутнє безпосереднє використання терміна «необоротні активи». Замість цього використовуються терміни, такі як «основні засоби», «нематеріальні активи», «фінансові інвестиції» та інші, які охоплюють конкретні види ресурсів та власності. У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі НП(С)БО 1)), зазначено, що необоротні активи – це всі активи, що не є оборотними [40], при цьому оборотними активами є гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи,

призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [40].

Визначення складу необоротних активів передбачає їх класифікацію та поділ на певні види залежно від їхнього призначення, характеру та особливостей. Основні види необоротних активів наведено на рис. 1.1.

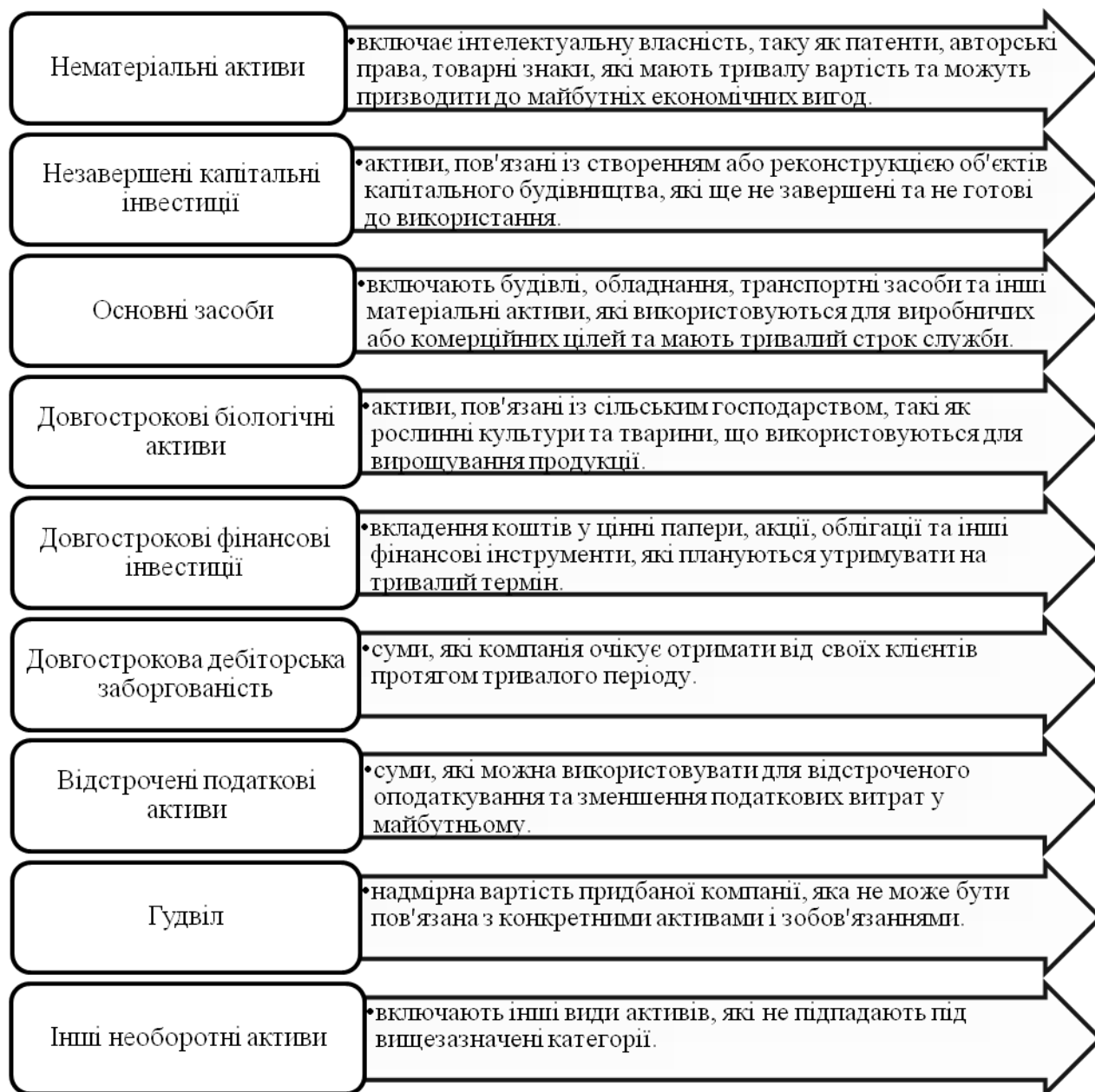

Рис. 1.1. Основні види необоротних активів*

*Розроблено автором на основі [12].

Вище наведена класифікація допомагає в стандартизації та обліку різних видів необоротних активів для забезпечення систематизованої фінансової звітності та управлінських рішень.

Оцінка необоротних активів є важливою умовою для правильного ведення їх обліку. Цей процес визначає грошову вартість активів, їх ступінь зносу та залишкову вартість, що є ключовими елементами фінансового управління та звітності підприємства. Основними видами оцінки необоротних активів є їх первісна, справедлива, балансова (залишкова) та відновлювальна вартість (рис. 1.2).

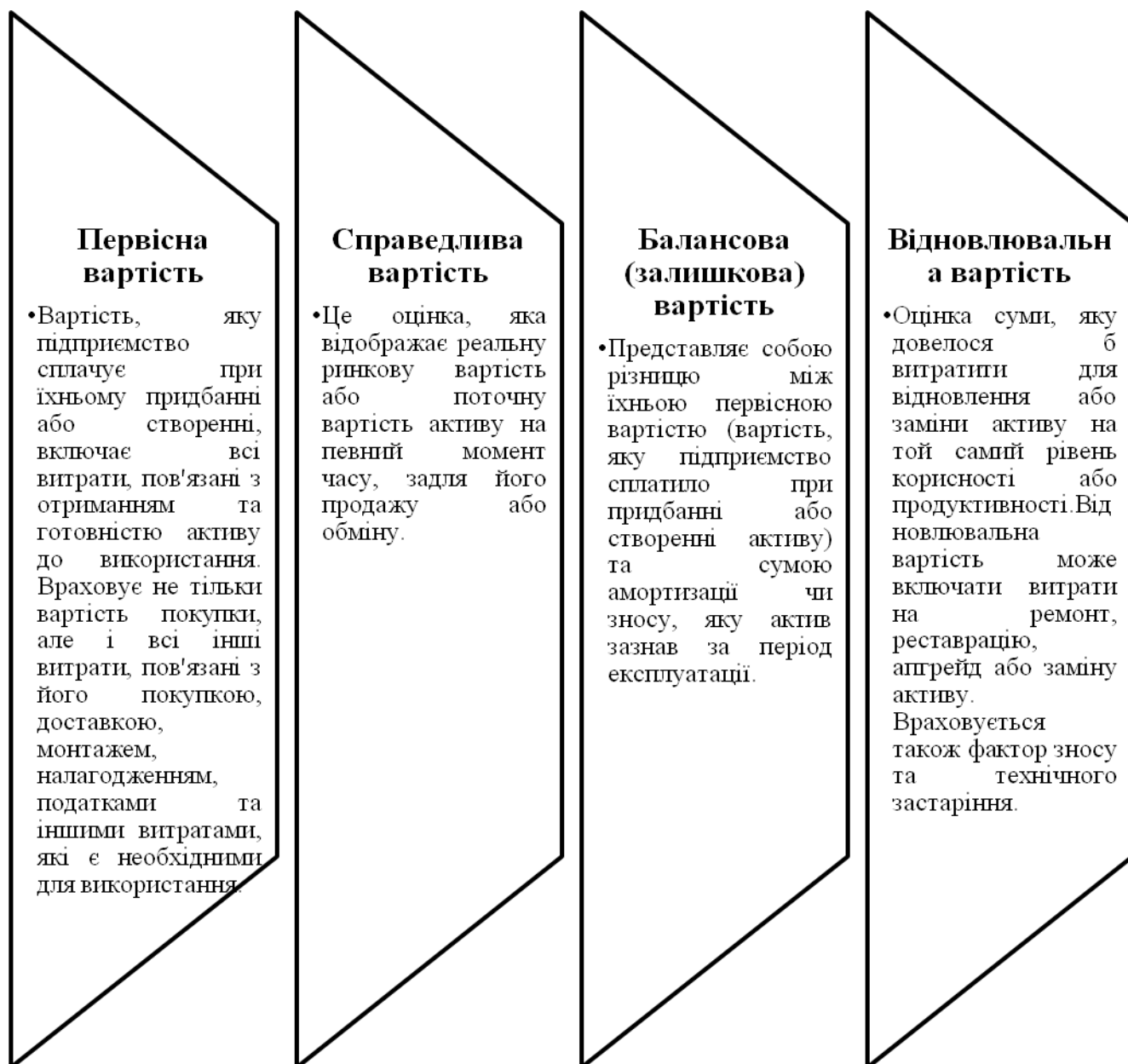

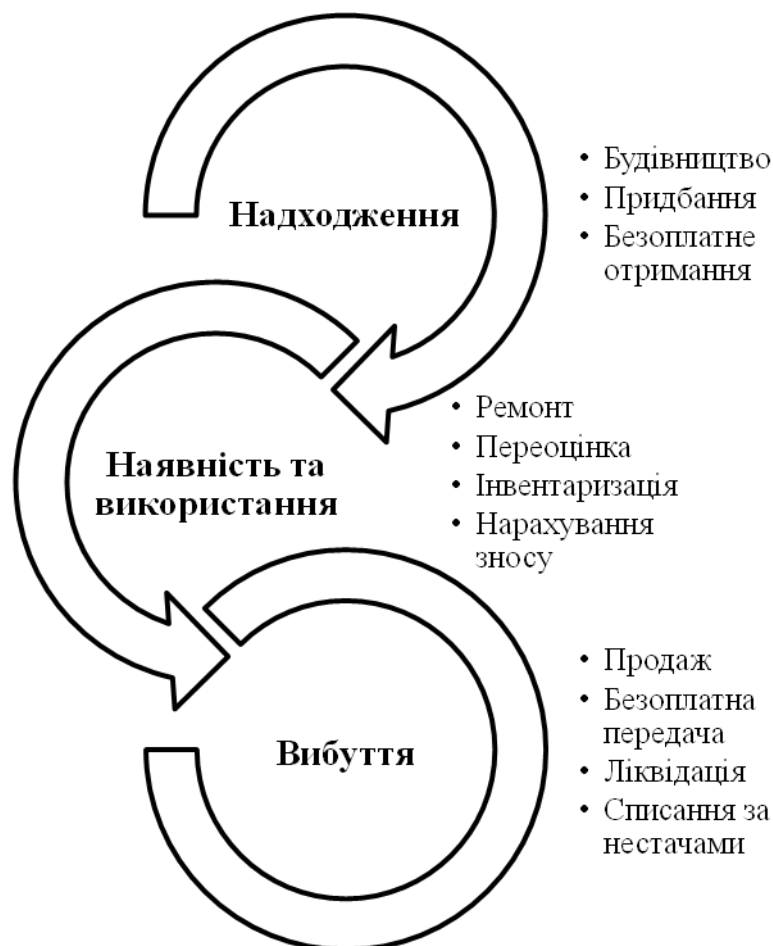
Рис 1.2. Види оцінки необоротних активів у бухгалтерському обліку*

*Розроблено автором на основі [20].

В зарубіжному досвіді вживаються інші терміни для опису необоротних активів. Найбільш поширеними є «довгострокові активи» (long-

term assets) та «непоточні активи» (non-current assets). Ці терміни використовуються для визначення активів, які не передбачають швидкого обороту і призначені для тривалого використання. Термін «непоточні активи» наводиться у Міжнародному стандарті фінансової звітності 5 (далі МСФЗ 5) і означає активи, що включають суми, які очікується відшкодувати протягом понад дванадцять місяців після звітного періоду [39].

Процес залучення та використання необоротних активів у фінансово-господарській діяльності підприємства складається з певних послідовних етапів. Сюди належить надходження необоротних активів, їх наявність та використання, а також вибуття даних активів із підприємства (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Схема процесу участі необоротних активів у фінансово-господарській діяльності підприємства*

*Розроблено автором на основі [62].

Надходження необоротних активів може включати різні методи їх отримання, такі як будівництво, придбання та безоплатне отримання. Розглянемо кожен з цих методів:

– *будівництво*: коли підприємство будує новий об'єкт (наприклад, виробничі приміщення, офісні будівлі), вартість будівництва включається до активів підприємства. це може включати витрати на будівельні матеріали, робочу силу, інженерні комунікації та інші пов'язані витрати;

– *придбання*: підприємство може придбати необоротний актив, наприклад, обладнання чи транспортні засоби, вартість придбання включає в себе суму, сплачену за придбання, а також інші витрати, пов'язані з підготовкою та доставкою активу;

– *безоплатне отримання*: іноді підприємство може отримати необоротний актив безплатно, наприклад, у вигляді пожертвування чи подарунка від іншого підприємства чи організації. у цьому випадку, актив включається до балансу за його ринковою вартістю на момент отримання.

Наявність та використання необоротних активів включає в себе ряд процесів, які можуть відбуватися протягом їхнього життєвого циклу. Ось кілька аспектів, які можуть бути враховані у цьому контексті:

– *ремонт* необоротних активів може включати в себе витрати на відновлення, заміну чи удосконалення активів з метою збереження їхньої функціональності та продовження терміну служби. вартість ремонту може бути капіталізована, якщо вона суттєво підвищує корисність або продуктивність активу;

– *переоцінка* включає оцінку активів на новий ринковий рівень. це може бути проведено для визначення їхньої поточної ринкової вартості. переоцінка може відбуватися з регулярністю або при певних подіях, таких як зміни у власницькій структурі або стратегії підприємства;

– *інвентаризація* необоротних активів передбачає фізичне підрахунок та підтвердження наявності активів у відповідності до

бухгалтерського обліку. цей процес дозволяє визначити реальну наявність та стан активів;

– *нарахування зносу* (амортизація) є процесом розподілу вартості необоротних активів на протязі їхнього корисного терміну служби. це враховується у фінансовому обліку та допомагає відобразити фактичне зниження вартості активів протягом часу.

Вибуття необоротних активів може відбуватися за різними способами, включаючи:

– *продаж*: актив може бути проданий іншому підприємству чи фізичній особі. вартість продажу може вплинути на фінансові результати підприємства;

– *безоплатна передача*: підприємство може передати актив безоплатно, наприклад, в якості благодійного внеску чи іншого благодійного акту;

– *ліквідація*: відбувається, коли актив припиняє своє існування, і його вартість розподіляється між власниками чи кредиторами підприємства. це може включати розпродаж активів для погашення зобов'язань;

– *списання за нестачами*: якщо актив стає застарілим, зношеним або втрачає свою корисність, його можуть списати з обліку через нестачу. списання за нестачами відображає зниження вартості активу через його технічний знос або за старіння.

Кожен з вище наведених методів і процесів має свої особливості бухгалтерського обліку та впливу на фінансовий стан підприємства. Однак надходження необоротних активів в будь-якій формі відображає збільшення активів підприємства та можливість розширення її операцій та ресурсів.

Відповідно до вище наведеного процесу участі необоротних активів у діяльності підприємства виділено ряд головних завдань бухгалтерського обліку, які спрямовані на управління цими активами та правильне документування та відображення необоротних активів у фінансовій звітності

підприємства. До основних завдань бухгалтерського обліку необоротних активів належать:

1. Дотримання правильного документування та своєчасного відображення у бухгалтерських реєстрах надходження необоротних активів, їх внутрішнього переміщення та вибуття. Мається на увазі систематичне дотримання визначених процедур та точний облік у бухгалтерських записах про прибуття, переміщення та вибуття необоротних активів, що включає в себе правильне ведення документації, яка відображає фактичні події, пов'язані з надходженням необоротних активів на підприємство, їхнім внутрішнім переміщенням між відділеннями чи підрозділами, а також процесом їх вибуття. Важливо, щоб ця інформація була вірною, повною та відображала реальний стан речей у бухгалтерському обліку підприємства.

2. Достовірний розрахунок та відображення у бухгалтерському обліку суми зносу необоротних активів та витрат, пов'язаних із їх ремонтом. Забезпечуються це через точний облік понесених фінансових витрат, пов'язаних із збереженням та підтриманням фізичного стану активів, що включає в себе правильний розрахунок амортизації на основі визначених методів, а також вчасний облік витрат на ремонт для забезпечення об'єктивного відображення вартості та стану необоротних активів у фінансовій звітності підприємства.

3. Точне визначення результатів ліквідації вказаних об'єктів обліку, що охоплює процес збору та аналізу всієї необхідної інформації, пов'язаної з припиненням діяльності та відчуженням необоротних активів. Результати ліквідації можуть включати в себе прибуток або збиток, отриманий від продажу активів, витрати на ліквідаційні заходи та будь-які інші фінансові наслідки цього процесу.

4. Здійснення контролю за збереженням та ефективним використанням кожного із необоротних активів, що використовується підприємством. Сюди належить постійний моніторинг фізичного стану активу, його технічного функціонування та дотримання термінів служби.

Контроль також охоплює визначення ефективності використання активу у процесі виробництва чи надання послуг, забезпечуючи оптимальне використання ресурсів та максимізацію його вартості для підприємства.

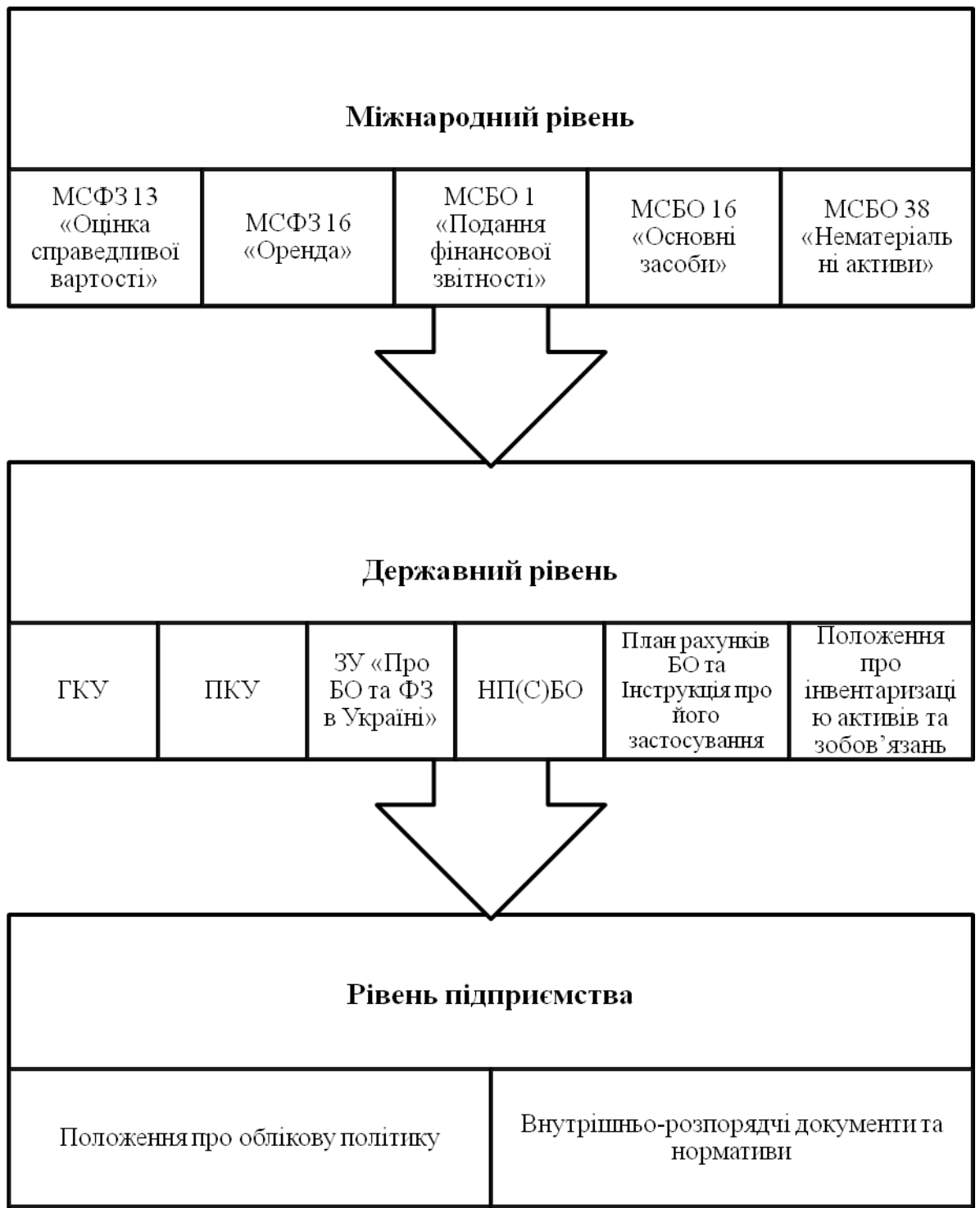
1.2. Правове та літературне забезпечення організації обліку необоротних активів

Нормативно-правове забезпечення обліку необоротних активів полягає у визначенні правил, стандартів та норм, які регулюють облік, визнання, вимірювання та звітування про цей вид активів. Це важливий аспект у сфері бухгалтерського обліку, оскільки дозволяє стандартизувати процеси обліку необоротних активів для забезпечення їхньої точності, об'єктивності та порівнянності.

Законодавчі акти, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, розпорядження та вказівки органів фінансового контролю становлять нормативно-правову базу із забезпечення правомірного ведення обліку необоротних активів. Дані документи визначають принципи визнання та вимірювання необоротних активів, порядок їх амортизації, визначення вартості та інші аспекти, необхідні для правильного ведення обліку.

Законодавчо-нормативна база щодо обліку необоротних активів сприяє створенню єдиної системи стандартів, що сприяє прозорості та довірі до фінансової звітності підприємств. Також воно дозволяє уникнути суб'єктивних тлумачень та забезпечує відповідність діяльності підприємств встановленим вимогам.

Законодавча база з регулювання бухгалтерського обліку необоротних активів може бути розподілена на 3 рівні, а саме: міжнародний, державний та рівень підприємства (рис. 1.4). Даний розподіл ґрунтується на рівнях та повноваженнях суб'єкта, що визначає та створює систему правового забезпечення обліку необоротних активів.

Рис. 1.4. Рівні правового забезпечення організації обліку необоротних активів*

*Розроблено автором.

Організація обліку необоротних активів із врахуванням міжнародного рівня нормативно-правового забезпечення в основному здійснюється на підприємствах, які зобов'язані її вести за даними стандартами, сюди

належать підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. Також підприємства можуть за власним бажанням та ініціативою дотримуватись вище наведеної правової бази.

Міжнародний рівень:

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості» [37] (далі МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості») визначає справедливу вартість необоротних активів як ціну, яка була б отримана за продаж активу, або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки.

2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 «Оренда» [38] (далі МСФЗ 16 «Оренда») стандарт встановлює принципи визнання, оцінки, подання оренди та розкриття інформації про неї. Мета полягає у тому, щоб забезпечити надання орендарями та орендодавцями доречної інформації у такий спосіб, щоб ці операції були подані достовірно. На основі цієї інформації користувачі фінансової звітності можуть оцінити вплив оренди на фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання.

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» [34] (далі МСБО 1 «Подання фінансової звітності») визначає загальні принципи і вимоги до подання та представлення фінансової звітності підприємств.

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [35] (далі МСБО 16 «Основні засоби») визначає метод обліку основних засобів, що дозволяє користувачам фінансової звітності розуміти інформацію щодо інвестицій, які суб'єкт господарювання здійснює у свої основні засоби, а також зміни, що відбуваються у цих інвестиціях.

5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» [36] (далі МСБО 38 «Нематеріальні активи») надає визначення та настанови щодо обліку нематеріальних активів у фінансовій звітності підприємств.

Слід враховувати, що в кожній країні власні нормативи мають перевагу перед міжнародними. Треба взяти до уваги, що законодавство встановлює, що положення (стандарти) бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним стандартам.

Державний рівень:

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. (зі змінами і доповненнями) [11] (далі ГКУ) визначає основи господарювання в Україні, містить правила про створення та функціонування підприємств, права та обов'язки підприємців.

2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. (зі змінами і доповненнями) [45] (далі ПКУ). У даному документі визначається порядок оподаткування податком на додану вартість необоротних активів при їх придбанні та реалізації, зазначено правила щодо нарахування амортизації на необоротні активи, а також зазначено розрахунок коригування фінансового результату до оподаткування.

3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. (зі змінами і доповненнями) (далі ЗУ про БО та ФЗ) [53] визначає економічні та правові засади обліку та звітності в Україні. Його положення регулюють організацію бухгалтерського обліку на підприємствах та інших організаціях, а також вимоги до складання та подання фінансової звітності. Закон визначає ключові аспекти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, в т.ч. щодо необоротних активів підприємства.

4. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, зокрема:

– Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. (зі змінами і доповненнями) [40] (далі НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») надає важливі вказівки та визначення щодо засад складання та представлення фінансової звітності підприємств в Україні. Його основна мета полягає в створенні єдиної та стандартної системи обліку для забезпечення якості та порівнянності фінансової інформації. У даному нормативі встановлено цілі, структуру та принципи формування фінансової звітності, а також встановлені вимоги до визнання та розкриття її складових, включаючи формування інформації щодо необоротних активів. Крім того, норматив визначає зміст і форму Звіту про фінансові результати та установлює загальні вимоги до розкриття інформації про матеріальні витрати, включаючи витрати на необоротні активи, що були зазначені за звітний період.

– Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами і доповненнями) [50] (далі П(С)БО 7 «Основні засоби») визначає послідовність процесів визнання основних засобів як активів, їх класифікацію за потребами бухгалтерського обліку, а також методологію визначення початкової вартості при їх отриманні, правильність нарахування амортизації. Крім того, він встановлює вимоги до розкриття цієї інформації у фінансовій звітності.

– Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 28.12.2022 р № 468) (зі змінами і доповненнями) [46] (далі П(С)БО 14 «Оренда») наводить основну методологію та організацію бухгалтерського обліку процесу передачі необоротних активів у оренду та лізинг.

– Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290

(зі змінами і доповненнями) [47] (далі П(С)БО 15 «Дохід») забезпечує інформацією щодо визначення та відображення в обліку доходу отриманого від реалізації чи оренди необоротних активів.

– Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 (зі змінами і доповненнями) [48] (далі П(С)БО 16 «Витрати») наводить інформацію про правильне визначення та відображення в бухгалтерському обліку витрат понесених підприємством в результаті використання необоротних активів у своїй діяльності.

– Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163 (зі змінами і доповненнями) [49] (далі П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств») визначає правила та порядок відображення в бухгалтерському обліку процесу купівлі чи об'єднання підприємств, у необхідному контексті обліку необоротних активів у результаті проведення вище наведених операцій між підприємствами.

5. У Плані рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування затвердженого Наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 р. № 291 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591) (зі змінами і доповненнями) [44, 18] наводиться інформація про основні рахунки та їх розподіл на субрахунки у залежності від потреб підприємства для систематизації та групування інформації про необоротні активи. Даними документами зазначається порядок використання вище наведених рахунків для відображення в бухгалтерському обліку операцій пов'язаних з наявністю, рухом та використанням необоротних активів.

6. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (зі змінами і доповненнями) [51] визначає конкретний порядок проведення

інвентаризації необоротних активів та документальне оформлення її результатів щодо залишків та стану необоротних активів на підприємстві.

Рівень підприємства:

1. Положення про облікову політику в рамках необоротних активів визначає принципи та правила, які повинні бути дотримані при веденні бухгалтерського обліку цих активів на конкретному підприємстві. Сюди належать наступні аспекти: визначення категорій необоротних активів та їх класифікація для забезпечення систематизації обліку; уточнення методів оцінки вартості необоротних активів, таких як оцінка за справедливою вартістю, історична вартість, амортизована вартість тощо; встановлення норм амортизації для різних категорій необоротних активів та порядку їх застосування; уточнення вимог до розкриття інформації про необоротні активи в фінансовій звітності; визначення процедур для обліку подій, які можуть вплинути на стан необоротних активів, а також порядку внесення змін до облікової політики. правила виведення необоротних активів з обігу, наприклад, внаслідок продажу, списання чи інших операцій. взаємодія з податковим законодавством, а саме: уточнення відповідності облікової політики вимогам податкового законодавства щодо необоротних активів.

2. Внутрішньо-розпорядчі документи та нормативи в контексті необоротних активів представляють собою документи, які розроблені керівництвом підприємства для організації роботи персоналу, що взаємодіє з необоротними активами. Сюди входять інструкції, накази, рішення, постанови, розпорядження та інші документи, спрямовані на правильне управління, облік і ефективне використання необоротних активів підприємства.

Дослідження інформації правового забезпечення організації обліку необоротних активів дозволило зробити висновок, про те, що всі вище згадані документи мають різний правовий статус і дотримуються положень нормативно-правових актів вищого рівня.

Питання облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів досліджували у своїх наукових роботах велика кількість українських економістів. Зокрема, серед останніх можна виділити статті у періодичних фахових виданнях Костюнік О. [22], Чайковської Т. [22], Довганя П. [14], Максименка Д. [32], Віннікова Я. [8], Астаф'євої К. [8], Белінської С. [3], Белінської Т. [3], Шигун М. [65], Мичак Н. [33] та ін.

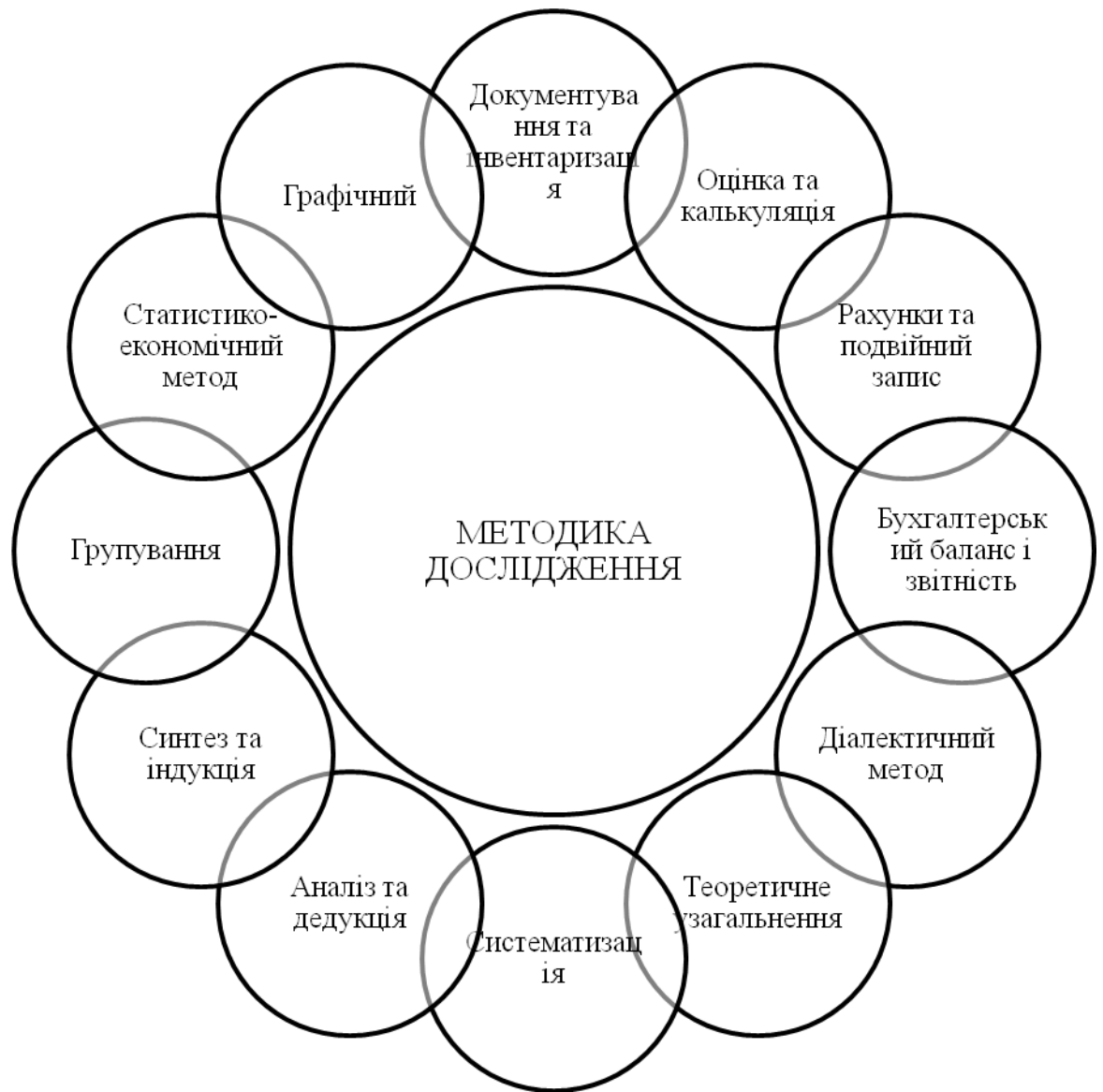
Дослідження удосконалення обліку необоротних активів знайшло своє відображення у працях Левицького Н. [28], Задорожного З.-М. [16], Муравського В. [16], Костецького Я. [16], Задорожного М. [16], Бурової Т. [5] та ін.

Дослідженням питання забезпечення організації обліку необоротних активів займалось і продовжує займатись багато науковців, адже правильно організованою роботою бухгалтера щодо необоротних активів відіграє дуже важливу роль у фінансовій стійкості підприємства, конкурентоспроможності та привабливості для інвесторів.

1.3. Методика дослідження

Визначення методики дослідження облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів є важливим етапом в процесі наукового дослідження, оскільки від цього залежить вибір інструментарію щодо досягнення та розв'язання поставлених завдань (рис. 1.5).

Методи бухгалтерського обліку, а саме: документування та інвентаризація, оцінка та калькуляція, рахунки та подвійний запис, бухгалтерський баланс та звітність є основоположними при дослідженні обліку необоротних активів [24, с. 83]. Кожен з цих методів грає важливу роль у повному розумінні, контролі та звітуванні щодо стану та використання необоротних активів підприємства.

Рис. 1.5. Методика дослідження облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів*

*Розроблено автором на основі [24,25].

Документування та інвентаризація дозволяють систематично фіксувати і відслідковувати наявність та стан необоротних активів. Інвентаризація забезпечує фізичне підтвердження наявності активів та відображення їхнього фактичного стану.

Оцінка та калькуляція забезпечують визначення фінансової вартості необоротних активів. Оцінка використовується для визначення їхньої справедливої вартості, тоді як калькуляція допомагає в розрахунках амортизації та вартості активів.

Рахунки та подвійний запис – базові бухгалтерські принципи, що дозволяють систематично реєструвати та відстежувати всі операції, пов'язані з необоротними активами. Подвійний запис гарантує збалансованість бухгалтерських операцій та точність обліку.

Бухгалтерський баланс та звітність допомагають представити стан та вартість необоротних активів у фінансових звітах. Бухгалтерський баланс надає зведену інформацію про активи, зобов'язання та власний капітал, а звітність дозволяє управлінцям та інвесторам отримати детальну інформацію.

Дані методи становлять основу для вивчення та аналізу ефективності використання та управління необоротними активами, а також для внутрішнього та зовнішнього звітування щодо фінансового стану підприємства.

Щодо загальнонаукових методів, то одним із ключових економічних методів дослідження закономірностей соціально-економічних систем є *діалектичний метод*. Застосування даного методу при дослідженні обліку необоротних активів дає можливість розглядати їх взаємодію та розвиток як складних та взаємопов'язаних процесів. Діалектичний метод в контексті обліку необоротних активів дозволяє:

- Розглядати взаємозв'язки: враховувати взаємодію необоротних активів з іншими елементами організаційної структури, фінансовим середовищем та зовнішніми чинниками.

- Визначати протиріччя: виділяти протиріччя та конфлікти в системі обліку необоротних активів, що можуть виникнути через різні інтереси керівництва, зміни в законодавстві чи економічному середовищі.

- Розглядати розвиток в часі: спостерігати за динамікою обліку необоротних активів та їхньою еволюцією відповідно до змін у бізнес-середовищі.

- Враховувати системний підхід: розглядати облік необоротних активів як складову системи, де зміни в одному елементі можуть вплинути на всю систему.

– Аналізувати причинно-наслідкові зв'язки: встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між обліком необоротних активів та ефективністю фінансово-господарської діяльності підприємства.

Метод теоретичного узагальнення при дослідженні необоротних активів дозволяє вивчити загальні принципи та теоретичні концепції, які лежать в основі їх сутності, обліку та управління. Даний метод дозволяє аналізувати та узагальнювати існуючі наукові та практичні знання, щоб визначити ключові аспекти та проблеми, пов'язані з необоротними активами.

В процесі дослідження необоротних активів використання *методу систематизації* грає ключову роль у структуруванні та класифікації отриманих даних, адже даний метод дозволяє систематизувати інформацію для зручного аналізу та виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків між різними аспектами обліку та управління необоротними активами.

Методи аналізу та дедукції використовують для оцінки фактичного стану необоротних активів та формулювання висновків на основі наявної інформації. Давайте розглянемо, як ці методи можуть бути використані для оцінки фактичного стану необоротних активів:

1. Метод аналізу:
  - Фінансовий аналіз: Оцінка фінансових показників, пов'язаних з необоротними активами, таких як рентабельність вкладень, оборотність активів, аналіз вартості амортизації тощо.
  - Порівняльний аналіз: Порівняння динаміки та структури необоротних активів за різні періоди для виявлення змін та тенденцій.
2. Метод дедукції:
  - Аналіз витрат: З використанням методу дедукції можна вивести витрати на утримання та експлуатацію необоротних активів, що дозволяє визначити їхню ефективність та вартість в умовах експлуатації.
  - Аналіз ринку: Вивчення ринкових умов та факторів, які впливають на вартість та стан необоротних активів на зовнішньому ринку.
3. Комбіноване використання:

- Аналіз інвестиційних рішень: Комбінування аналітичних методів та дедуктивного мислення для оцінки інвестиційної привабливості та вибору стратегій управління необоротними активами.

- Аналіз ризиків: Використання дедуктивного методу для ідентифікації можливих ризиків та аналітичних методів для оцінки їхнього впливу на стан активів.

4. Метод оцінки: Використання аналітичних та дедуктивних методів для надання оцінок ринкової вартості необоротних активів та їхнього впливу на фінансовий стан компанії.

Використання цих методів дозволяє проводити глибокий аналіз та зробити обґрунтовані висновки щодо фактичного стану необоротних активів, що, в свою чергу, сприяє ефективному управлінню цими активами.

Методи синтезу та індукції в контексті дослідження необоротних активів використовуються для систематизації та узагальнення інформації з окремих факторів або подій, щоб отримати більш глибоке розуміння їхнього впливу та взаємозв'язку. Сполучення методів синтезу та індукції дозволяє виділити ключові фактори, що впливають на облік та управління необоротними активами. Комбінований підхід дозволяє формулювати загальні принципи та рекомендації для ефективного ведення обліку та управління необоротними активами.

Використання методів синтезу та індукції в контексті дослідження необоротних активів сприяє систематизації знань, узагальненню підходів та розробці стратегій, що відповідають складним вимогам управління цими активами.

Ще одним важливим методом при дослідженні обліку необоротних активів є *групування*, що передбачає систематизацію та розподіл активів за спільними ознаками чи критеріями для подальшого вивчення та аналізу. Цей метод дозволяє створювати логічні та зручні групи для подальшого вивчення та управління.

Статистико-економічний метод є ефективним інструментом для аналізу структурних змін у використанні різних ресурсів, включаючи необоротні активи. Цей метод використовує статистичні дані та економічні показники для вивчення змін у розподілі та використанні ресурсів з часом.

Графічний метод в дослідженні обліку необоротних активів може бути використаний для візуалізації показників, аналізу тенденцій та порівняння величин. Ось кілька способів використання графічного методу: Графічний метод не лише полегшує сприйняття інформації, але і дозволяє легше виявляти шаблони, тенденції та аномалії в даних. Використання візуальних засобів може значно полегшити розуміння структури та динаміки необоротних активів.

Використання вище наведеної методики дослідження значно підвищує ефективність та глибину дослідження облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів. Комбінування різних методів надає комплексний підхід до вивчення різних аспектів управління та використання даних активів.

РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У ТОВ «***»**

2.1 Загальна характеристика ТОВ «***» та оцінка показників фінансово-господарської діяльності**

Консалтингова компанія з надання бухгалтерських послуг – це організація, яка спеціалізується на консультуванні клієнтів у справах бухгалтерії та фінансів. Сюди належить широкий спектр послуг, спрямованих на оптимізацію фінансового управління та забезпечення відповідності з податковим та бухгалтерським законодавством. Основні аспекти такої компанії можуть включати:

- бухгалтерські послуги: ведення бухгалтерії, складання фінансових звітів, аудит і перевірка фінансової звітності;
- податкове планування: мінімізація податкових обов'язків, розробка оптимальних податкових стратегій;
- фінансовий аналіз: аналіз фінансового стану клієнта, розробка рекомендацій щодо фінансового управління;
- консультування з обліку: розробка та впровадження систем обліку, підготовка персоналу у сфері обліку;
- податкове порадицтво: допомога у вирішенні податкових питань, супровід при податкових перевітках;
- експертна підтримка: надання консультацій та відповіді на запитання клієнтів у сфері бухгалтерії та фінансів.

Успішна консалтингова компанія передбачає не лише глибокі знання у сфері бухгалтерії та фінансів, але й високий рівень професіоналізму та здатність надавати ефективні рішення для клієнтів. Також важливим аспектом є довіра та добрі відносини з клієнтами, що сприяє успіху бізнесу у цій області.

Товариство з обмеженою відповідальністю ***** (далі ТОВ «*****») засноване 12 липня 2019 року. Розташоване за адресою Україна, 76005, Івано-Франківська область, Івано-Франківський район, місто Івано-Франківськ, вулиця Чорновола, будинок 7, офіс 400. Керівником даного підприємства є Романчук Любов Романівна. Основний вид діяльності 62.02 «Консультавання з питань інформатизації». Середньооблікова чисельність працівників на сьогоднішній день – 15 чоловік. Тривалість робочого тижня на підприємстві становить 40 годин.

Основною метою фінансової діяльності ТОВ «*****», як і будь-якого іншого підприємства є дотримання наступних аспектів:

- Максимізація прибутку: забезпечення ефективного використання ресурсів та оптимізація ділових процесів з метою досягнення максимальної прибутковості.
- Управління ризиками: аналіз та мінімізація ризиків, пов'язаних з фінансовою діяльністю, забезпечення стійкості до змін у економічному середовищі.
- Ефективне управління оборотним та основним капіталом: забезпечення достатнього обороту капіталу та оптимального використання основних активів.
- Забезпечення фінансової стабільності: створення стабільної фінансової бази для забезпечення функціонування підприємства в умовах економічної нестабільності.
- Планування та прогнозування: розробка стратегій, бюджетів і фінансових планів для досягнення корпоративних цілей та підтримання довгострокової стійкості.
- Забезпечення дотримання правових та регуляторних вимог: управління фінансовою діяльністю відповідно до вимог законодавства та регуляційних норм.

Для досягнення вищезазначеної мети ефективної фінансової діяльності підприємству слід систематично проводити оцінку показників своєї

фінансово-господарської діяльності, адже аналіз цих показників допомагає забезпечити стійкість підприємства, виявити можливості для оптимізації та вдосконалення своєї діяльності.

Основними джерелами інформації для проведення економічного аналізу фінансово-господарської діяльності ТОВ «*****» є дані фінансової звітності підприємства, а саме: форми № 1 «Баланс», форми № 2 «Звіт про фінансові результати», форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів», № 4 «Звіт про власний капітал», форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» .

Загальна оцінка фінансового стану досліджуваного підприємства на основі показників агрегованого балансу відображена у таблиці 2.1.

Проаналізувавши статті активу агрегованого балансу, встановлено, що необоротні активи у 2022 р. становлять 0,7 % всіх активів підприємства, та у 2022р. скоротилися на -44,9%, що на 115,7 тис. грн. менше ніж у 2020 р. Оборотні активи становлять майже основну частину активу – 99,3 %, та характеризуються збільшенням на 2896,1 тис. грн. у 2022 р. порівняно з 2020 р. Також спостерігається скорочення запасів, дебіторської заборгованості та інших необоротних активів відповідно на 46,3 %, 11,5 % та 11,8 % відносно зміни підсумку балансу.

Щодо пасиву балансу, то найбільшу частку у його структурі у 2022 р. займають поточні зобов'язання і становлять 83,9%, що на 1581,0 тис. грн. більше ніж у 2020 р. Збільшення поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями вказує на те, що підприємство має збільшення обов'язків, які потрібно сплатити у найближчому майбутньому і у 2022 р. вони зросли до 63,2 %. Власний капітал зріс на 61,7%, що у вартісному вираженні більше на 1199,4 тис. грн. ніж у 2020 р. В загальному за аналізований період у статтях балансу підприємств не спостерігається від'ємних змін, а навпаки існує тенденція до зростання на 2780,4 тис. грн.

Таблиця 2.1

Загальна оцінка майна та зобов'язань ТОВ «*****»
2020-2022 рр.

Назва статті	Абсолютні величини			Питома вага, %			Зміни 2022 р. до 2020 р.			
	2020 р. тис. грн.	2021 р. тис. грн.	2022 р. тис. грн.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	В абсолютних величинах (гр. 4– гр. 2)	У питомій вазі (гр. 7 – гр. 5)	У % на 2020 р. (гр. 8 / гр. 2 × 100)	У % до зміни підсумку балансу (гр. 8/ ∑ гр.8 × 100)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Активи										
Необоротні активи	258	220	142	1,5	2,0	0,7	-116	-0,8	-44,9	-4,2
Оборотні активи	16501	10854	19398	98,5	98,0	99,3	2896	0,8	17,6	104,2
- запаси	1967	850	679	11,7	7,7	3,5	-1288	-8,3	-65,5	-46,3
- дебіторська заборгованість	10761	5577	10441	64,2	50,4	53,4	-320	-10,8	-3,0	-11,5
- грошові кошти	3327	4060	8157	19,8	36,7	41,7	4831	21,9	145,2	173,7
- інші оборотні активи	447	368	120	2,7	3,3	0,6	-327	-2,1	-73,1	-11,8
Баланс	16759	11074	19540	100,0	100,0	100,0	2780	0,0	16,6	100,0
Пасиви										
Власний капітал	1945	2232	3145	11,6	20,2	16,1	1199	4,5	61,7	43,1
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання	14814	8842	16395	88,4	79,8	83,9	1581	-4,5	10,7	56,9
- короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	493	475	804	2,9	4,3	4,1	311	1,2	63,2	11,2
- кредиторська заборгованість	14321	7911	14994	85,5	71,4	76,7	673	-8,7	4,7	24,2
- інші поточні зобов'язання	-	456	597	-	4,1	3,1	597	3,1	-	21,5
Баланс	16759	11074	19540	100,0	100,0	100,0	2780	0,0	16,6	100,0

Відсутність довгострокових зобов'язання та забезпечень свідчить про наявність у підприємства високого рівня власних коштів та використання короткострокових позик.

Аналіз відносних показників фінансової стійкості полягає у вивченні показників капіталізації, які розкривають фінансовий стан підприємства з точки зору структури джерел засобів, та показників покриття, які відображають фінансову стабільність через аналіз витрат на обслуговування зовнішніх джерел привласнених коштів, даний аналіз фінансово-господарської діяльності у ТОВ «*****» наведено таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Аналіз відносних показників фінансової стійкості
ТОВ «*****» 2020-2022 рр.**

Показники	Алгоритм розрахунку	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р. +/-
Коефіцієнт фінансової автономії	Відношення власного капіталу підприємства до підсумку валюти балансу	0,12	0,20	0,16	0,04
Коефіцієнт фінансової стійкості	Відношення суми власного і довгострокового позикового капіталу до підсумку валюти балансу	0,12	0,20	0,16	0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	1-коефіцієнт фінансової автономії	8,62	4,96	6,21	-2,40
Коефіцієнт фінансового ризику	1 поділена на коефіцієнт автономії мінус 1	7,62	3,96	5,21	-2,40

Коефіцієнт фінансової автономії є однією з ключових характеристик фінансової стійкості підприємства. Він визначає рівень залучення внутрішніх ресурсів для забезпечення активів підприємства та вказує на його фінансову незалежність. У досліджуваному підприємстві за аналізований період даний показник зріс на 0,04, що вказує на забезпеченість підприємства ресурсами.

Граничним значення показника є рівень не менше 0,5, у нашому випадку у 2022 р. він становить 0,16.

Коефіцієнт фінансового ризику становить 5,21 і вказує, що лише одна з п'яти гривень у вартості активів не піддається строковим обмеженням та не викликає додаткових витрат у вигляді виплат за користування позиками.

Наступним етапом дослідження є аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства, який показує чи підприємство є схильним до швидкого перетворення накопичених активів у платіжні засоби. Аналіз даних показників у досліджуваному підприємстві наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз ліквідності та платоспроможності

ТОВ «*****» 2020-2022 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р. +/-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Відношення найбільш ліквідних активів (грошових коштів) до короткострокових пасивів	0,22	0,46	0,50	0,27
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Відношення суми грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень і дебіторської заборгованості до короткострокових пасивів	0,95	1,09	1,13	0,18
Коефіцієнт критичної ліквідності	Відношення поточних активів за мінусом виробничих запасів і затрат до короткострокових пасивів	0,98	1,13	1,14	0,16
Коефіцієнт поточної ліквідності (платоспроможності)	Відношення поточних активів до короткострокових пасивів	1,11	1,23	1,18	0,07

Проаналізувавши показники ліквідності фінансово-господарської діяльності підприємства, встановлено, що коефіцієнт абсолютної ліквідності

зріс на 0,27 у 2022 р. і становить 0,5 та вказує на те, яку частину короткострокової заборгованості може погасити підприємство в найближчий час.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також збільшився і вказує на те, що у 2022 р. 1,13 частини поточних зобов'язань можна погасити за допомогою акумуляції грошових коштів та високоліквідних активів, у результаті продажу цінних паперів та повернення боргів від покупців.

Коефіцієнт критичної ліквідності має тенденцію до зростання і у 2022 р. становить 1,14, що не є позитивним для діяльності підприємства, адже граничні норми показника коливаються в межах 0,9 – 0,8 і може означати, що підприємство має занадто багато ліквідних активів в порівнянні зі своїми короткостроковими зобов'язаннями.

Коефіцієнт поточної ліквідності або платоспроможності у ТОВ «*****» характеризується збільшенням у 2022 р. на 0,07 відносно 2020 р. і становить 1,18, що вказує на те, що зараз на кожну гривню короткострокових зобов'язань припадає 1,18 гривні поточних активів. В цьому випадку, коефіцієнт поточної ліквідності менший за оптимальний діапазон, який зазвичай рекомендується від 1,5 до 2,5. Такий результат може вказувати на те, що підприємство може відчувати труднощі у виконанні своїх короткострокових зобов'язань, і існує певний потенційний ризик ліквідності.

Рентабельність (від нім. *rentabel* – дохідність) – це рівень приросту вхідного ресурсу, що вимірюється у відсотках. Підприємство є рентабельним, якщо отримані доходи від реалізації продукції (робіт, послуг) за певний період покривають витрати здійснені на їх отримання у цей період та забезпечують суму прибутку, достатню для нормального функціонування підприємства [66, с. 194].

Аналіз рентабельності проводиться на основі показників рентабельності щодо реалізації, активів, власного капіталу та зобов'язань, витрат і продукції.

У таблиці 2.4 проведено аналіз показників рентабельності ТОВ «*****» 2020-2022 рр.

Таблиця 2.4

Аналіз показників рентабельності ТОВ «*****» 2020-2022 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р. +/-
Рентабельність за валовим прибутком	Відношення валового прибутку до чистого доходу	0,36	0,40	0,27	-0,09
Рентабельність за операційним прибутком	Відношення суми операційного прибутку до чистого доходу	0,07	0,08	0,04	-0,03
Рентабельність за чистим прибутком	Відношення суми чистого прибутку до чистого доходу	0,06	0,06	0,03	-0,03
Рентабельність активів	Відношення чистого прибутку до середньої величини активів підприємства	0,11	0,15	0,06	-0,05
Рентабельність необоротних активів	Відношення чистого прибутку до середньої величини необоротних активів	8,83	8,98	5,04	-3,79
Рентабельність оборотних активів	Відношення чистого прибутку до середньої величини оборотних активів	0,11	0,16	0,06	-0,05
Рентабельність виробничих активів	Відношення чистого прибутку до середньої величини виробничих активів	0,60	1,33	1,00	0,40
Рентабельність власного капіталу	Відношення чистого прибутку до середньої величини власного капіталу	0,12	0,18	0,07	-0,05
Рентабельність загального капіталу підприємства	Відношення чистого прибутку до середньої величини суми всіх активів	0,11	0,15	0,06	-0,05
Рентабельність операційних витрат	Відношення прибутку від операційної діяльності до величини операційних витрат	0,07	0,08	0,03	-0,04
Рентабельність витрат на реалізовану продукцію за валовим прибутком	Відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції	0,55	0,65	0,37	-0,19

Рентабельність витрат діяльності	Відношення чистого прибутку від усіх видів діяльності до суми всіх витрат від різних видів діяльності	0,06	0,07	0,03	-0,03
----------------------------------	---	------	------	------	-------

Рентабельність за валовим прибутком показала, що у 2022 р. на досліджуваному підприємстві 0,27 гривень валового прибутку припадає на кожну гривню чистої виручки. Спостерігається зменшення даного показника у порівнянні з 2020 р. на 0,09 – це свідчить про неефективну діяльність підприємства щодо реалізації своїх послуг.

Рентабельність за операційним прибутком у 2022 р. теж має тенденцію до зменшення і становить 0,04, що на 0,03 менше ніж у 2020 р. Дані результати вказують свідчать про можливі труднощі чи меншу ефективність з надання своїх послуг та інших основних видів діяльності, пов'язаних з операційним процесом.

Рентабельність за чистим прибутком у ТОВ «*****» протягом аналізованого періоду скоротилась на 0,03 і у 2022 р. і характеризується тим, що 0,03 гривень чистого прибутку припадає на кожну гривню чистої виручки, причинами даних змін є певні неефективні результати від усіх видів діяльності.

Показник рентабельності активів у 2022 р. показує, що 0,06 (6%) чистого прибутку припадає на кожну гривню використаних підприємством активів у звітному періоді. Значення показника за аналізований період скоротилось на 0,05.

Показники рентабельності необоротних та оборотних активів за аналізований період також зменшились на 3,79 і 0,05 і характеризуються у 2022 р. значенням – 5,04 чистого прибутку припадає на кожну гривню вкладену в основний капітал і 0,06 чистого прибутку припадає на кожну гривню вкладену в оборотний капітал відповідно.

Щодо показників рентабельності власного капіталу та зобов'язань то їм за аналізований період притаманна тенденція до зменшення на 0,05 і це

вказує на неефективне використаних ресурсів підприємства відповідно до кожної гривні їх вартості.

Рентабельність витрат діяльності вказує на те, яку частину витрат, пов'язаних з діяльністю підприємства, вдається в компанії перетворити в операційний прибуток або інший фінансовий результат. У 2022 р. даний показник теж скоротився і становить 0,03, що на 0,03 менше ніж у 2020 р.

Отож за результатами даного аналізу встановлено у 2022 р. зменшення всіх показників рентабельності і це вказує на те, що підприємству слід переглянути стратегію щодо ефективності своєї діяльності.

2.2 Аналіз наявності, складу, джерел формування та ефективності використання необоротних активів

Необоротні активи є суттєвою складовою структури активів підприємства і займають значну частину його балансу. Це включає в себе різноманітні види вкладень та ресурсів, які використовуються для тривалого експлуатаційного періоду та не призначені для швидкого обороту.

Метою економічного аналізу необоротних активів на підприємстві є отримання глибокого розуміння їхнього фінансового стану, структури та динаміки, ефективності використання та внеску в загальний економічний результат підприємства.

У своїх дослідженнях науковці схиляються до різних підходів щодо методики аналізу необоротних активів (додаток Е). Проте більшість із них виділяють два основні напрями аналізу необоротних активів: аналіз складу і динаміки необоротних активів та аналіз структури необоротних активів [55].

Для проведення аналізу наявності, складу, джерел формування та ефективності використання необоротних активів ТОВ «*****» було здійснено наступні математичні розрахунки, а саме: аналіз складу та структури необоротних активів досліджуваного підприємства, аналіз динаміки наявності та руху основних засобів на підприємстві та на їх основі

визначення коефіцієнта вводу (відновлення) основних засобів, коефіцієнта вибуття основних засобів, коефіцієнта заміни основних засобів, коефіцієнта розширення, коефіцієнта зносу та коефіцієнта придатності основних засобів, а також досліджено ефективність використання основних засобів на даному підприємстві.

Основними джерелами інформації для проведення економічного аналізу наявності, складу, джерел формування та ефективності використання необоротних активів ТОВ «*****» є:

- бізнес-план підприємства;
- фінансова звітність підприємства, а саме форма № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) та форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»;
- дані аналітичних рахунків бухгалтерського обліку, де інформація наведена більш розширено, зокрема 10 «Основні засоби», 13 «Знос необоротних активів (амортизація)» та ін.;
- інвентарні картки;
- технічні паспорти основних засобів та інше.

Аналіз складу та структури необоротних активів включає вивчення розподілу та характеристик необоротних активів у балансі підприємства. Даний вид аналізу є важливою частиною фінансового управління, оскільки необоротні активи є значною частиною загального активу компанії та можуть впливати на її ефективність та стійкість, а також допомагає керівництву приймати управлінські рішення та розробляти стратегії, спрямовані на досягнення фінансових та стратегічних цілей підприємства.

У таблиці 2.5 проведено аналіз складу та структури необоротних активів ТОВ «*****».

З таблиці видно, що найбільшу частку у структурі та складі необоротних активів ТОВ «*****» у 2022 р. становлять основні засоби, а саме 80,7%. Що пов'язано із сферою діяльності підприємства та видами надання їхніх послуг. Проте слід зазначити, що за аналізований період

вартість основних засобів підприємства значно зменшилась, а саме на 109 тис. грн. у порівнянні з 2020 р. Дані зміни можуть бути пов'язані із тим, що основні засоби з часом фізично зношуються та стають менш ефективними. Економічні зміни, такі як інфляція чи зміни валютних курсів, також впливають на вартість основних засобів.

Таблиця 2.5

Аналіз складу та структури необоротних активів

ТОВ «*****» 2020-2022 рр.

Необоротні активи	Абсолютні величини			Питома вага			2022 р. до 2020 р. +/-	
	2020 р. тис. грн	2021 р. тис. грн	2022 р. тис. грн	2020 р. %	2021 р. %	2022 р. %	тис. грн	%
Нематеріальні активи	13	-	5	5,0%	-	3,8%	5	-1,2%
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-
Основні засоби	223	184	115	86,5%	83,6%	80,7%	-109	-5,7%
Довгостроков і біологічні активи	-	-	-	-	-	-	-	-
Відстрочені податкові активи	22	36	22	8,5%	16,4%	15,5%	-	7,0%
Всього	258	220	142	100,0%	100,0%	100,0%	-116	-

Як видно із вище наведеної таблиці, у складі необоротних активів досліджуваного підприємства основну частку становлять основні засоби, тому наступні елементи аналізу здійснюватимемо на їх основі.

Аналіз динаміки наявності та руху основних засобів у підприємстві є важливою складовою фінансового управління та стратегічного планування. Даний аналіз надає ключову інформацію, яка може бути використана: для відслідковування того, як компанія адаптується до нових технологій та модернізує свої виробничі процеси; для дослідження підприємством прогнозувати власні обсяги виробництва чи надання послуг та визначати, чи

вистачає активів для задоволення попиту на виконання своєчасних обсягів замовлень послуг; для визначення необхідності у нових капітальних вкладеннях або придбанні більшої кількості основних засобів; для забезпечення вчасного розпізнання потреби у технічному обслуговуванні та ремонті основних засобів, що сприяє їх тривалому та ефективному використанню. Зміни у динаміці наявності та руху основних засобів ТОВ «*****» наведено у таблиці 2.6

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки наявності та руху основних засобів

ТОВ «*****» 2020-2022 рр.

Роки	На початок року залишок, тис. грн	На кінець року залишок, тис. грн	На кінець року залишок за мінусом зносу, тис. грн	Сума зносу основних засобів на кінець року, тис. грн
2020	301	475	223	252
2021	475	524	184	340
2022	524	515	115	401
2022 р. до 2020 р. +/- тис. грн.	223	40	-109	149
2022 р. до 2020 р. %	74,04%	8,51%	94,77%	-37,21%

У результаті проведеного аналізу у таблиці 2.6, встановлено, що досліджуване підприємство на кінець 2022 р. мало у своїй власності основні засоби вартістю 115 тис. грн, що на 40 тис. грн більше ніж у 2020 р., або на 8,51%. На зміни у вартості основних засобів на початок і кінець року вплинули нарахування на них зносу, який за аналізований період теж має тенденцію до зростання. Графічне відображення даних змін зносу у динаміці наведено на рис. 2.1.

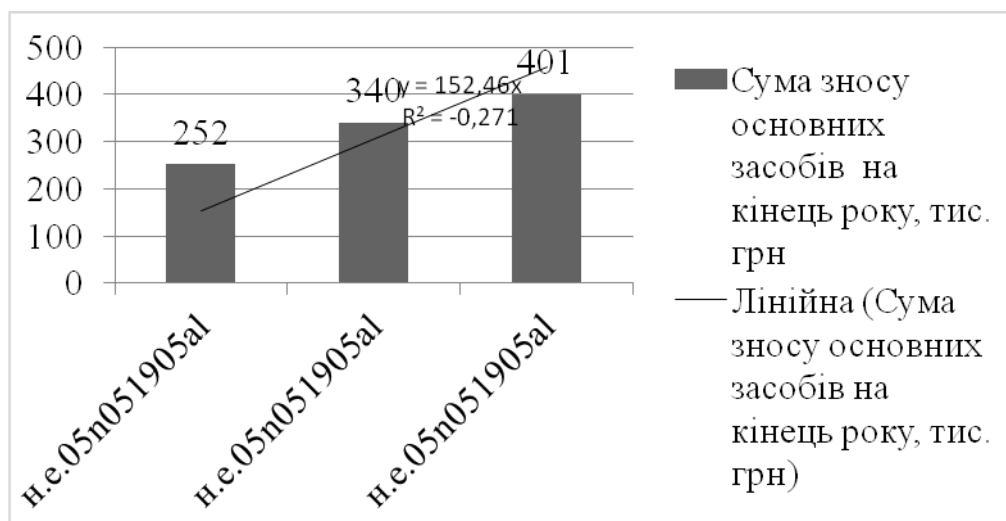

Рис. 2.1. Зміна показника суми зносу основних засобів на кінець року у динаміці 2020-2022 рр.*

*Розроблено автором.

Провівши лінійну лінію тренду, встановлено, що показник суми зносу основних засобів на кінець року в досліджуваному підприємстві в наступних періодах матиме в перспективі тенденцію до зростання.

Аналіз наявності і руху основних засобів також передбачає визначення наступних показників: коефіцієнта вводу (відновлення) основних засобів, коефіцієнта вибуття основних засобів, коефіцієнта заміни основних засобів, коефіцієнта розширення, коефіцієнта зносу та коефіцієнта придатності, що розраховано та наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз основних показників наявності і руху основних засобів

ТОВ «*****» 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р. +/-
Наявність основних засобів на початку року, тис. грн	301,2	475,0	524,2	223,0
Поступило та введено в експлуатацію, тис. грн	173,8	88,6	-	-173,8
Вибуло у звітному році, тис. грн	-	39,4	8,8	8,8
Наявність основних засобів на кінець року, грн	475,0	524,2	515,4	40,4

Знос основних засобів на кінець року, тис. грн	251,6	340,4	400,7	149,1
Коефіцієнт вводу (відновлення) основних засобів	0,37	0,17	0,00	-0,37
Коефіцієнт вибуття основних засобів	-	0,08	0,02	0,02
Коефіцієнт заміни основних засобів	-	0,08	-	-
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,53	0,65	0,78	0,25
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,47	0,35	0,22	-0,25

Коефіцієнт вводу (відновлення) основних засобів є фінансовим показником, який визначає співвідношення між вартістю основних засобів які придбано і введено підприємством у експлуатацію та наявністю основних засобів на кінець року. Даний показник за аналізований період має тенденцію до скорочення, і у 2022 р. зменшився на 0,37 порівняно з 2020 р., що може вказувати на зміни у виробничій стратегії чи економічному середовищі, де підприємство діє.

Коефіцієнт вибуття основних засобів у 2022 р. порівняно з 2020 р. зріс на 0,02, проте у порівнянні з 2021 р. скоротився на 0,06, що вказує на використання високоякісного обладнання, яке може зменшити необхідність вибуття через його більш тривалий термін служби та менше зношення

Змін у показнику коефіцієнта заміни основних засобів протягом 2020-2022 рр., не відбулось, адже у підприємстві у 2020 р. не вибували основні засоби, а у 2022 р. не поступали.

Коефіцієнт зносу основних засобів є фінансовим показником, який вказує на темпи зносу чи амортизації основних засобів протягом певного періоду часу. Цей показник є важливим для визначення витрат на збереження та підтримку матеріально-технічної бази підприємства і дозволяє визначити, яку частку балансової вартості основних засобів складають витрати на амортизацію. Визначається даний показник як відношення зносу основних

засобів на кінець року до наявності основних засобів на кінець року. У досліджуваному підприємстві даний показник у 2022 р. зріс на 0,25 відносно 2020 р. і становить 0,78, що вказує про високу інтенсивність використання основних засобів.

Коефіцієнт придатності основних засобів вказує на той відсоток або частину основних засобів, яка може бути використана в ході господарської діяльності. Проаналізувавши даний показник у діяльності ТОВ «*****», встановлено, що у 2022 р. він становить 0,22, що на 0,25 менше порівняно з 2020 р., що вказує на збільшення кількості основних засобів у діяльності підприємства.

Ефективне використання необоротних активів в консалтингових компаніях грає важливу роль у досягненні фінансового успіху та забезпеченні якісних послуг клієнтам. Ефективне використання цих активів дозволяє максимізувати рентабельність проєктів та оптимізувати їх вартість для клієнтів.

Ефективність використання необоротних активів досліджуватимемо за допомогою таких показників: фондівдачі основних засобів, їх фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності основних засобів. Аналіз вище наведених показників відображено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

**Аналіз ефективності використання необоротних активів у
ТОВ «*****» 2020-2022 рр.**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р. +/-
Обсяг товарів, робіт, послуг, тис. грн	20104,9	20296,2	22698,4	2593,5
Кількість працівників, чол.	12	13	15	3
Прибуток за звітній період, тис. грн	1857,4	2144,2	3056,8	1199,4
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	388,1	499,6	519,8	131,7

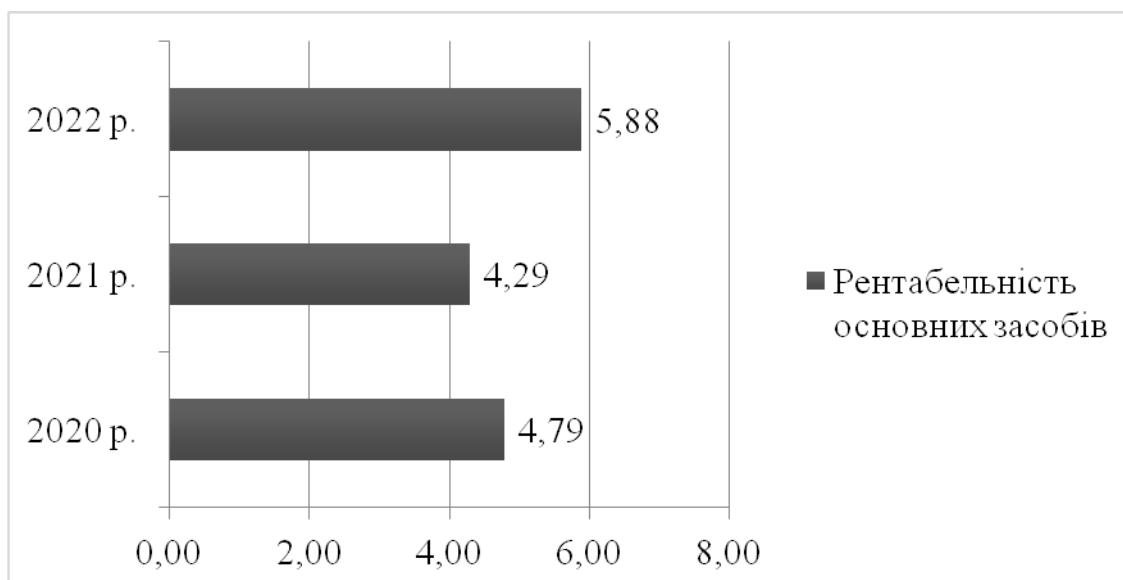
Фондовіддача основних засобів	51,80	40,62	43,67	-8,14
Фондомісткість основних засобів	0,02	0,02	0,02	0,00
Фондоозброєність основних засобів	32,34	38,43	34,65	2,31
Рентабельність основних засобів	4,79	4,29	5,88	1,09

Проаналізувавши вище наведені показники, встановлено, що показник фондovіддачі основних засобів, який відображає наскільки ефективно підприємство генерує прибуток від своєї діяльності в основні засоби у 2022 р., зменшився на 8,14 відносно 2020 р., що пов'язано із значним зростанням середньорічної вартості основних засобів.

Показник фондомісткості основних засобів протягом аналізованого періоду не зазнав змін.

Щодо показника фондоозброєності основних засобів, то він може слугувати орієнтиром для оцінки того, як ефективно використовуються ресурси на одного працівника або для порівняння рівня автоматизації та капіталізації праці. У досліджуваному підприємстві за аналізований період даний показник зріс на 2,31, у зв'язку із збільшення кількості працівників та зростанням середньорічної вартості основних засобів.

Рентабельність основних засобів за аналізований період відмічається тенденцією до зростання (рис. 2.2), адже у 2022 р. спостерігається зростання показника до 5,88, що на 1,09 більше ніж у 2020 р. Висока рентабельність основних засобів вказує на те, що компанія успішно використовує свої капіталовкладення в необоротні активи для здобуття прибутку. Низька рентабельність може вказувати на потребу у розгляді стратегії використання основних засобів або можливостей їхньої оптимізації для збільшення прибутковості.

Рис. 2.2. Рентабельність основних засобів ТОВ «***»
2020-2022 рр.***

*Розроблено автором.

Отож, проаналізувавши наявність, склад, джерела формування та ефективність використання необоротних активів, можемо зробити висновки про те, що підприємство ефективно використовує наявні основні засоби у своїй господарській діяльності та протягом аналізованого періоду збільшує їхню кількість задля оптимізації своєї роботи та отримання більшого прибутку.

2.3. Організаційно-методичні особливості обліку необоротних активів у ТОВ «***»**

Облік необоротних активів в системі бухгалтерського обліку відіграє ключову роль, оскільки від правильності його ведення залежить достовірність фінансової звітності підприємства. Необоротні активи є важливою складовою структури активів підприємства, і їх облік має суттєвий вплив на визначення фінансового стану та результативності організації.

Правильний облік необоротних активів забезпечує надійну інформацію для внутрішнього та зовнішнього аналізу фінансової діяльності підприємства. Внутрішні документи бухгалтерського обліку допомагають

керівництву зрозуміти, як ефективно використовуються ресурси, та приймати стратегічні рішення для покращення ефективності управління активами. Документи бухгалтерського обліку, що надаються зовнішнім користувачам, у свою чергу, створюють об'єктивний образ фінансового стану підприємства для зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредиторі та регулюючі органи.

Точність обліку необоротних активів є важливою з точки зору дотримання бухгалтерських стандартів та регулятивних вимог. Невірний облік може призвести до спотворення фінансових показників, що, в свою чергу, може викликати негативні наслідки для прийняття стратегічних рішень та оцінки фінансового ризику підприємства. Належна увага до обліку необоротних активів є важливою складовою забезпечення фінансової стійкості та довіри до фінансової звітності підприємства.

Дослідження питання організаційно-методичних особливостей обліку необоротних активів проведено на прикладі фінансово-господарської діяльності ТОВ «*****».

Організація бухгалтерського обліку необоротних активів на досліджуваному підприємстві охоплює:

- раціональну організацію управління необоротними активами;
- правильне групування та класифікацію необоротних активів;
- розробку та встановлення нормативів експлуатації та амортизації необоротних активів.

Завданнями організації обліку необоротних активів у ТОВ «*****» є:

- ефективне управління активами: організація системи обліку необоротних активів повинна сприяти ефективному управлінню цими активами, забезпечуючи їхнє оптимальне використання та підтримку діяльності підприємства;
- точне визначення вартості активів: облік дозволяє правильно визначити вартість необоротних активів, включаючи їхню придбану вартість, амортизацію та знос;

- контроль за змінами стану активів: система обліку повинна забезпечувати контроль за рухом та змінами необоротних активів, щоб уникнути можливих втрат, зносу чи невикористання ресурсів;
- дотримання бухгалтерських та законодавчих вимог: облік необоротних активів має відповідати бухгалтерським стандартам та вимогам законодавства для забезпечення законності та достовірності фінансової звітності;
- розробка стратегій обслуговування та розвитку: інформація, отримана в результаті обліку, допомагає розробляти стратегії обслуговування та розвитку необоротних активів, що сприяє їхньому тривалому та ефективному використанню;
- забезпечення відомостей для прийняття управлінських рішень: облік необоротних активів повинен надавати достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень, що дозволяє керівництву вчасно реагувати на зміни та оптимізувати стратегії управління активами;
- забезпечення документальної відповідності: організація обліку повинна забезпечувати документальну відповідність всіх операцій, пов'язаних з необоротними активами, для підтримання аудиторської та правової достовірності.

Бухгалтерський та податковий облік необоротних активів ТОВ «*****» здійснюється відповідно до нормативно-правових актів наведених у п. 1.3. роботи.

Важливим етапом у функціонуванні та управлінні підприємством є ухвалення та ефективне впровадження облікової політики підприємства. У діяльності ТОВ «*****» вище згаданий документ відсутній. З цього приводу рекомендовано підприємству розробити відповідний нормативний документ, в якому буде визначена інформація щодо методів оцінки необоротних активів та проведення нарахування амортизації, які вони використовують у своїй діяльності.

Відповідальним за фіксування операцій з надходження, експлуатації, нарахування амортизації та вибуття необоротних активів у ТОВ «*****» в первинних документах, реєстрах та звітності є окремий бухгалтер та головний бухгалтер підприємства.

Бухгалтерією ТОВ «*****» для роботи використовується автоматизовану форму бухгалтерського обліку із використанням спеціального програмного забезпечення, а саме «1С:Бухгалтерія». Дана комп'ютерна програма формує журнали-ордери або відомості по кожному рахунку, шахову та оборотну відомості, головну книгу, у даній програмі ведеться журнал господарських операцій. За вище наведеною формою обліку порядок заповнення первинних документів і облікових реєстрів та їх формат визначається безпосередньо програмним забезпеченням. Впровадження автоматизації обліку необоротних активів призводить до підвищення точності та спрощення роботи бухгалтера, скорочення часу обробки інформації та створення естетичного вигляду внутрішніх та зовнішніх звітів. Всі ці аспекти сприяють систематичній організації обліку та контролю з метою отримання достовірної інформації про надходження, амортизацію і вибуття необоротних активів на підприємстві.

Досліджуване підприємство займається консалтинговою діяльністю, тому під необоротними активами в основному розуміють основні засоби (комп'ютерна техніка та ін.). Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів.

Процес документообігу надходження, експлуатація та вибуття основних засобів на досліджуваному підприємстві відбувається на основі наступних первинних документів:

- Накладної (підтверджує купівлю конкретного осново засобу);
- Акту прийняття-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (є підставою для зарахування на баланс об'єктів основних засобів, складається у 3 примірниках, використовується для формалізації передачі об'єктів основних засобів безкоштовно іншим юридичним та фізичним

особам, є підставою для внутрішнього переміщення об'єктів між матеріально-відповідальними особами);

- Акту на списання основних засобів (застосовується для документування процедури ліквідації окремих об'єктів чи їх складових частин, складається у двох примірниках);

- Інвентарної картки обліку основних засобів (використовують для пооб'єктного обліку основних засобів, складається в 1 примірнику, реєстр формується на основі акту прийняття-передачі та акту на списання основних засобів, а також даних технічної та іншої документації про цей об'єкт);

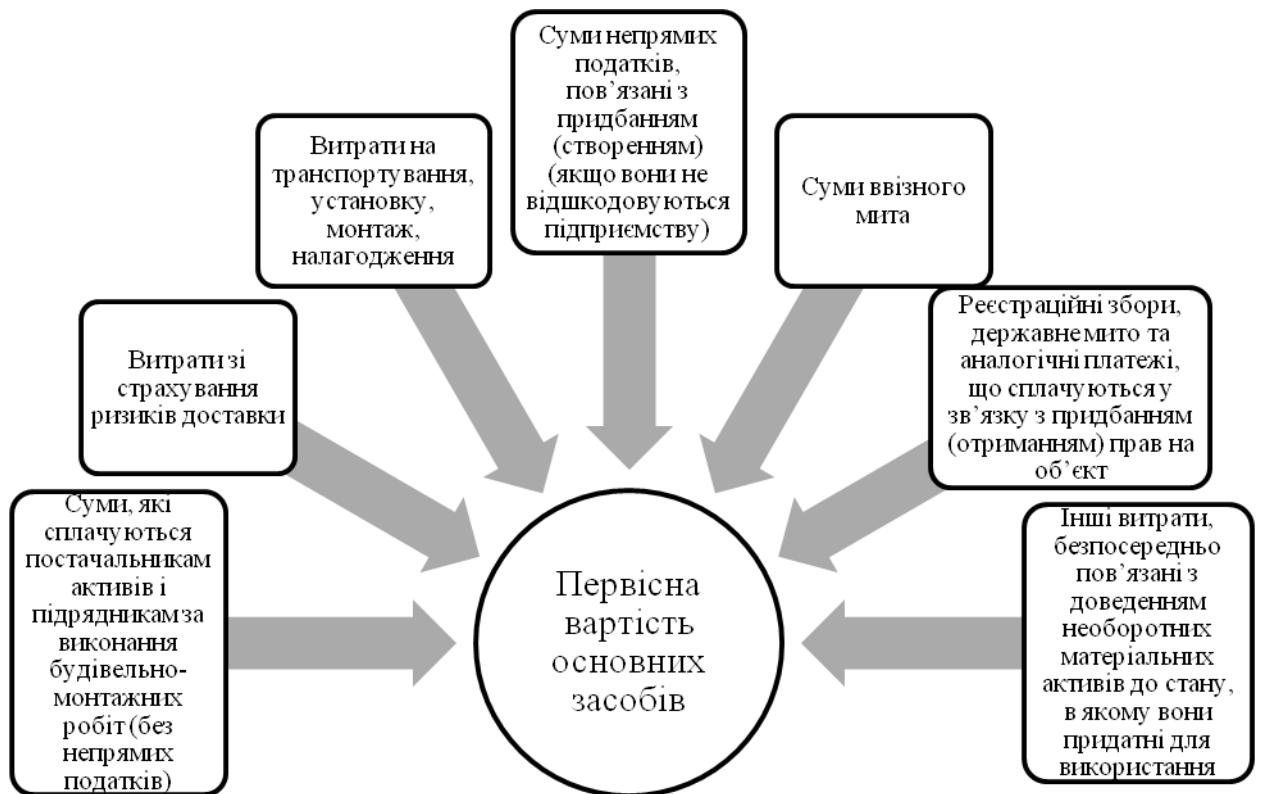
- Опису інвентарних карток з обліку основних засобів (використовується для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів з метою забезпечення контролю за наявністю таких карток);

- Картки обліку руху основних засобів (інформація з цих карток слугує підставою для складання річної звітності);

- Інвентарного списку основних засобів (ведеться матеріально-відповідальною особою для обліку основних засобів за кожним об'єктом, складається в одному примірнику, ведеться за класифікаційною групою основних засобів).

- Розрахунку амортизації основних засобів (використовується для визначення суми нарахування амортизації на основні засоби за звітний місяць).

Зарахування основних засобів у баланс підприємства здійснюється за первісною вартістю, до якої належать певні витрати, які наводимо на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Витрати, які формують первісну вартість основних засобів*

*Розроблено автором на основі [21].

Для того щоб визнати актив як необоротний, необхідно враховувати особливості конкретного активу та критерії його визнання, такі як: фізична або нематеріальна форма, термін корисного використання, який має перевищувати один рік, передбачення економічних вигод від об'єкта у майбутньому, придбання активу для використання в виробництві та інших сферах діяльності підприємства, а також можливість достовірного визначення його вартості.

Надходження основних засобів у ТОВ «*****» може здійснюватись наступними шляхами: придбано за власні грошові кошти; отримано на безоплатній основі; внесено засновниками до статутного капіталу; шляхом обміну на подібний чи неподібний основний засіб; виготовлено самостійно; орендовано.

Разом із надходження основних засобів на підприємство внаслідок різних причин (таких як повний знос, застарілість, непотрібність, продаж, примусова ліквідація і т. д.), відбувається процес їхнього вибуття. На рис. 2.4 наведено основні причини вибуття основних засобів на досліджуваному підприємстві та групи до яких вони належать.

Рис. 2.4. Групи вибуття основних засобів та їх причини виникнення*

*Розроблено автором.

Принципи та методика нарахування зносу (амортизації) на основні засоби у досліджуваному підприємстві наведено у п. 2.4. роботи.

Для відображення вище наведених процесів з руху необоротних активів у бухгалтерському обліку досліджуване підприємство використовує наступні синтетичні рахунки:

Рахунок 10 «Основні засоби» в розрізі субрахунків, відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку, використовується для відображення вартості цих активів в балансі підприємства та ведення їхнього обліку на рахунках. Крім того, на цьому рахунку можуть бути відображені такі операції, як придбання, ремонт, модернізація, відшкодування вартості та інші

пов'язані події, що стосуються основних засобів підприємства. За дебетом рахунку відображають надходження активу, а за кредитом його списання. Аналітика ведеться відповідно до кожного об'єкта основних засобів [1].

Приклад типових господарських операцій та кореспонденцій рахунків з надходження та вибуття основних засобів у ТОВ «*****» відображено у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Типові господарські операції та кореспонденція рахунків з надходження та вибуття основних засобів у ТОВ «*****»

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Отримано основні засоби (ОЗ) від постачальника	152	631
2	Відображено отримання транспортних, посередницьких, страхових, реєстраційних та інших послуг, пов'язаних з придбанням ОЗ	152	685
3	Відображено втрати на заробітну плату працівникам, що монтують ОЗ	152	661
4	Введення об'єкта ОЗ в експлуатацію	10	152
5	Переведено об'єкт ОЗ до необоротних активів, утримуваних для продажу: - списано знос об'єкта ОЗ - списано залишкову вартість об'єкта ОЗ	13 286	10 10
6	Відвантажено необоротний актив, утримуваний для продажу	680	712
7	Списано балансову вартість необоротного активу, утримуваного для продажу	943	286

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» в розрізі субрахунків призначений для реєстрації та узагальнення інформації щодо наявності та руху об'єктів, які є власністю підприємства або отримані на умовах фінансової оренди. Ці об'єкти включають в себе не тільки основні засоби, але й цілісні майнові комплекси, які можуть бути віднесені до складу основних засобів, а також об'єкти інвестиційної нерухомості. Вище зазначений рахунок використовується для фіксації таких операцій, як придбання, модернізація, амортизація та інші події, пов'язані із зазначеними матеріальними активами. За дебетом рахунку відображається оприбуткування об'єктів інших

необоротних матеріальних активів, які обліковуються за первісною вартістю, збільшення цієї вартості внаслідок модернізації. За кредитом – вибуття інших необоротних матеріальних активів внаслідок безоплатної передачі, продажу, ліквідації [1].

Приклад типових господарських операцій та кореспонденцій рахунків з обліку інших необоротних матеріальних активів у ТОВ «*****» відображено у таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Типові господарські операції та кореспонденція рахунків з надходження та вибуття інших необоротних матеріальних активів

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Отримано інші необоротні матеріальні активи (ІНМА) від постачальника (підрядника)	153	631
2	Придбано ІНМА за рахунок підзвітних осіб	153	372
3	Одержано ІНМА як внесок до статутного капіталу	11	46
4	Одержано ІНМА безоплатно	11	42
5	Передано в експлуатацію ІНМА	11	153
6	Нараховано амортизацію на ІНМА, що використовуються	23, 91, 92, 93	132
7	Списано знос об'єкта ІНМА	132	11

Рахунок 12 «Нематеріальні активи» в розрізі субрахунків використовується для реєстрації та узагальнення інформації щодо наявності та руху нематеріальних активів у бухгалтерському обліку підприємства. Нематеріальні активи включають в себе такі об'єкти, як патенти, ліцензії, авторські права, торгові марки, програми для ЕОМ та інші аналогічні об'єкти, які мають вартість та термін використання більше одного року. Також даний рахунок використовується для фіксації операцій, пов'язаних з нематеріальними активами, такими як їхнє придбання, амортизація, а також інші транзакції, що впливають на ці активи [1].

Рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» та відповідні субрахунки використовуються для комплексного узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу (накопиченої амортизації)

необоротних матеріальних і нематеріальних активів, які підлягають процесу амортизації. На рахунку 13 за кредитом відображається нарахування амортизації та індексації зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів, а за дебетом — зменшення суми зносу (накопиченої амортизації) [1].

Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» використовується для реєстрації витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів. Дебетовий облік на рахунку 15 "Капітальні інвестиції" відображає збільшення витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів. За кредитом рахунку 15 відображається зменшення цих витрат, введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо [1].

На рахунку 17 «Відстрочені податкові активи» ведеться облік суми податків на прибуток, які будуть компенсовані у наступних звітних періодах через:

- тимчасові різниці між балансовою вартістю активів або зобов'язань і їх оцінкою з метою оподаткування;
- перенесення податкових збитків, які не використовувалися для зменшення податку на прибуток у поточному звітному періоді.

Дебетовий бік рахунку 17 відображає суму перевищення податку на прибуток, що підлягає сплаті в поточному звітному періоді, над витратами, пов'язаними з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді. Кредитовий бік відображає зменшення відстрочених податкових активів за рахунок витрат, пов'язаних з нарахуванням податків на прибуток у поточному звітному періоді [1].

2.4. Методика нарахування зносу (амортизації) на необоротні активи та відображення в обліку

У контексті ринкової економіки встановлення правильного підходу до визначення ступеня зношеності необоротних активів підприємств є однією

з ключових складових системи управління їхньою майновою базою. Ефективність всієї системи управління майном напряду залежить від обґрунтованості цього процесу визначення зношування.

Під час експлуатації, необоротні активи підприємства поступово втрачають свою первісну вартість через використання, вплив зовнішнього середовища та моральний знос. Під зносом (амортизацією) необоротних активів розуміють процес поступової втрати їхньої первісної вартості протягом часу. Цей процес обумовлений як фізичним зносом, пов'язаним із зношуванням матеріалів та обладнання внаслідок їхнього використання, так і моральним зносом, що відображає старіння активів на тлі технологічного розвитку та появи нових, більш ефективних аналогів. Важливо відзначити, що бухгалтерський облік не передбачає урахування морального зносу у вартісному вираженні.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [50] та Податковий кодекс України [45] є основними документами в Україні, які здійснюють регулювання та визначають порядок нарахування зносу (амортизації) необоротних активів на підприємстві.

При цьому об'єктом амортизації виступає вартість всіх необоротних активів підприємства, зокрема основних засобів (зазвичай вони становлять найбільшу частку у структурі необроблених активів), за винятком вартості землі (це обумовлено тим, що концепція економічної амортизації відображає фізичний чи моральний знос об'єкта, а земля є відновлюваним природним ресурсом, який не може підлягати «зносу» чи «моральному старінню»), природних ресурсів у власності підприємства та його капітальних інвестицій.

Крім того, що знос (амортизація) відображає фізичний або моральний знос, вона виконує ще одну важливу функцію, а саме правильне розподілення доходів і витрат у різні періоди. Необоротні активи використовуються протягом кількох років, тому вони приносять дохід протягом цього часу. Зарахувати весь витратний облік за один раз є порушенням принципу

відповідності між доходами та витратами в різні періоди, який є одним з бухгалтерських принципів нарахування.

Після завершення повної амортизації необоротного активу його залишкова (балансова) вартість стає рівною нулю або, у випадку визначеної ліквідаційної вартості, такою вартістю. Після цього об'єкт може залишатися в експлуатації за цією нульовою вартістю або підлягати переоцінці. Також існує можливість повного видалення об'єкта з балансу у разі неможливості його подальшого використання.

Строк корисного використання – це період часу, протягом якого підприємство передбачає використовувати актив. Строк корисного використання визначається підприємством самостійно на підставі впливу таких факторів: очікуване використання підприємством; фізичний знос; моральний знос; обмеження щодо використання активу [7, с. 105].

Визначаючи строк корисного використання, треба враховувати: очікуване використання об'єкта підприємством з огляду на його потужність чи продуктивність; передбачуваний фізичний і моральний знос; правові чи інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори [27, с. 108].

Підприємство має можливість на власний розсуд визначати строк корисного використання необоротного активу.

Новий строк корисного використання визначає основу для нарахування зносу (амортизації) об'єкта необоротних активів, і цей процес розпочинається з першого місяця, що настає після місяця, у якому відбулася зміна строку корисного використання.

У таблиці 2.11 наводимо методи розрахунку амортизації відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» [50].

Таблиця 2.11

**Методи нарахування амортизації основних засобів згідно з
П(С)БО 7 «Основні засоби»**

Метод амортизації	Правила нарахування амортизації на основні засоби
Прямолінійний	Річна амортизація розраховується як відношення різниці первісної та ліквідаційної вартості основного засобу до строку використання у роках. Місячна амортизація – це відношення річної амортизації до кількості місяців використання (зазвичай ділять на 12).
Зменшення залишкової вартості	Амортизація розраховується як добуток залишкової вартості основного засобу на початок року та річної норми амортизації. При цьому слід врахувати, що річна норма амортизації розраховується як різниця: $1 - \sqrt[s]{\frac{\text{ліквідаційна вартість}}{\text{первісна вартість}}}$, де s – строк використання основного засобу у роках.
Прискореного зменшення залишкової вартості	Розраховується амортизація як добуток залишкової вартості основного засобу на початок року та річної норми амортизації. Проте варто врахувати, що річна норма амортизації за даним методом дорівнює добутку 2 та 1 розділеної на строк використання у роках.
Кумулятивний	Розрахунок амортизації є наступним: добуток кумулятивного коефіцієнта та різниці первісної і ліквідаційної вартості основного засобу. Кумулятивний коефіцієнт визначається як відношення кількості років, що залишились до кінця строку використання до суми числа років корисного використання
Виробничий	Місячна амортизація розраховується як добуток місячного фактичного обсягу виготовленої продукції (виконаної роботи, наданої послуги) та виробничої ставки амортизації. При цьому виробнича ставка амортизації – це відношення різниці первісної та ліквідаційної вартості основного засобу до обсягу продукції. Обсяг продукції – це очікуваний (плановий) обсяг продукції (виконаних робіт, наданих послуг), що планується отримати підприємством з використанням даного осново засобу. Сума місячних амортизацій дорівнюватиме річній.

Підприємство здійснює нарахування амортизації відповідно до методу, що визначений наказом про облікову політику. У випадку зміни очікуваного

способу отримання економічних вигод від використання активу, метод нарахування амортизації може бути переглянутий.

Амортизація розраховується згідно з новим методом починаючи з наступного місяця після прийняття рішення про зміну методу нарахування амортизації.

Щодо методики нарахування амортизації згідно з Податковим кодексом України [45] тут слід спочатку виділити групи основних засобів та інших необоротних активів та врахувати мінімально допустимі строки їх амортизації, які наведено у вище зазначеному документі, а саме у п. 145.1 ст. 145 ПКУ [45] (додаток Ж).

Податковим кодексом України також встановлені обмеження щодо методів амортизації основних засобів. Наприклад, метод прискореного зменшення залишкової вартості, застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів основних засобів, що входять до груп 4 (машини та обладнання) та 5 (транспортні засоби); амортизація об'єктів груп 9 (інші основні засоби), 12 (тимчасові (не титульні) споруди), 14 (інвентарна тара), 15 (предмети прокату) нараховується за прямолінійним та виробничим методами. Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів може нараховуватися за рішенням керівника підприємства у першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 відсотків його вартості, яка амортизується, та решта 50 відсотків вартості, яка амортизується, у місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) внаслідок невідповідності критеріям визнання активом або в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 відсотків його вартості [31].

Методи розрахунку амортизації які доречно використовувати до певних груп основних засобів та інших необоротних активів наводимо у таблиці 2.12

Таблиця 2.12

Методи нарахування амортизації для груп основних засобів та інших необоротних активів

Група основних засобів та інших необоротних активів	Методи нарахування амортизації				
	Прямо-лінійний	Зменшення залишкової вартості	Прискореного зменшення залишкової вартості	Кумулятивний	Виробничий
1	-	-	-	-	-
2	+	+	-	+	+
3	+	+	-	+	+
4	+	+	+	+	+
5	+	+	+	+	+
6	+	+	-	+	+
7	+	+	-	+	+
8	+	+	-	+	+
9	+	-	-	-	+
10	Використовується один із методів, що визначається у ПКУ				
11					
12	+	-	-	-	+
13	-	-	-	-	-
14	+	-	-	-	+
15	+	-	-	-	+
16	+	+	-	+	+

У порівнянні з П(С)БО 7, ПКУ встановлює обмеження на використання конкретного методу амортизації для певних категорій основних засобів та інших необоротних активів.

ПКУ передбачає перехід від групового до пооб'єктного обліку основних засобів, що означає, що нарахування амортизації буде проводитися щомісячно. Сума амортизації за розрахунковий квартал визначається шляхом обчислення добутку місячної суми амортизаційних відрахувань на три місяці та здійснюється пооб'єктно [26, с. 123].

Знос (амортизація) нараховується щомісячно, з дотриманням такого порядку: починається з місяця, що настає після того, як об'єкт необоротних активів було визнано активом; призупиняється на період реконструкції, оновлення, вдосконалення, добудови (дообладнання) та консервації об'єкта

необоротних активів; припиняється, починаючи з місяця, який настає за місяцем вибуття об'єкта з необоротних активів.

У бухгалтерському обліку амортизаційні відрахування розглядаються як вид витрат, і цей підхід аналогічний до обліку інших витрат. Ця концепція виникає з принципу визнання доходів та витрат, що дозволяє визначити фінансовий результат діяльності підприємства за відповідний звітний період. Іншими словами, мета нарахування амортизації полягає в установленні справедливої вартості активів, рівномірному врахуванні цієї вартості в вартість виробленої продукції, а також компенсації первісної вартості активів унаслідок цього врахування.

Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [44], для консолідації інформації щодо нарахованої амортизації та індексації зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів, на які слід нараховувати амортизаційні витрати, використовується рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».

Рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» має наступні субрахунки: 131 «Знос основних засобів», 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів», 133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів», 134 «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів», 135 «Знос інвестиційної нерухомості». За кредитом рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» відображається нарахування амортизації та індексації зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів, за дебетом — зменшення суми зносу (накопиченої амортизації) [1].

На субрахунку 131 «Знос основних засобів» узагальнюється інформація про суму зносу тих необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби». При цьому інформація про суму зносу інвестиційної нерухомості, облік якої ведеться на субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість» за первісною вартістю узагальнюється на субрахунку 135 «Знос інвестиційної нерухомості» [1].

На субрахунку 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів» бухгалтер підприємства узагальнює інформацію щодо суми зносу тих необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи» [1].

На субрахунку 133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів» узагальнюється інформація про суму накопиченої амортизації нематеріальних активів [1].

Аналітичний облік зносу (амортизації) необоротних активів ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів. На субрахунку 134 «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів» узагальнюється інформація про суму амортизації, нарахованої на довгострокові біологічні активи, облік яких ведеться на субрахунках 162 «Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю» та 164 «Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю» [1].

Приклад типових господарських операцій та кореспонденцій рахунків з нарахування амортизації та зносу на підприємстві наведено у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Типові господарські операції та кореспонденції рахунків з нарахування амортизації (зносу) на підприємстві

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Нараховано амортизацію адміністративної будівлі	92	13
2	Нараховано амортизацію будівлі магазину	93	13
3	Нараховано амортизацію верстатної машини	23	13
4	Нараховано амортизацію виробничої будівлі із цехами по виробництву різної продукції	91	13
5	Нараховано амортизацію приміщення їдальні, що використовується для працівників підприємства	949	13
6	Нараховано амортизацію малоцінного необоротного матеріального активу адміністративного призначення (ксерокс)	92	13
7	Списано суму зносу ліквідованої необоротних активів	131	10

Зміст господарських операцій щодо нарахування суми зносу (амортизації) та її списання з балансу підприємства відображається в регістрах синтетичного обліку, а саме журнали – ордери та фіксується у Головній книзі.

У ТОВ «*****» знос (амортизація) необоротних активів нараховується прямолінійним методом. Приклад типових господарських операцій та кореспонденцій рахунків при купівлі комп'ютера (вартість якого 27500 грн, а строк корисного використання 5 років) на досліджуваному підприємстві та нарахування зносу на нього наведено у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Приклад господарських операцій та кореспонденцій рахунків з придбання комп'ютера та нарахування на нього зносу в ТОВ «*****»

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Оприбутковано придбаний комп'ютер	152	631	27500
2	Комп'ютер введено в експлуатацію	104	152	27500
3	Оплачено за комп'ютер постачальнику	631	311	27500
4	Нараховано знос (амортизацію) на комп'ютер <i>((27500 грн / 5 р.) / 12 міс.)</i>	92	131	458

На досліджуваному підприємстві первинний облік основних засобів та нарахованої на них амортизації ведеться на основі ведення документації згідно форм первинного обліку, сюди належать:

- накладна;
- акт введення в експлуатацію основних засобів;
- інвентарна картка обліку основних засобів;
- картка обліку руху основних засобів;
- розрахунок амортизації основних засобів
- акт списання основних засобів.

Бухгалтерський облік амортизації необоротних активів у ТОВ «*****» здійснюється за допомогою автоматизованої комп'ютерної програми «1С:Бухгалтерія 8». У цій програмі облік необоротних активів розглядається в контексті двох окремих підсистем, при цьому третя підсистема призначена для обліку нематеріальних активів. Інформація, що наведена у первинних документах, що супроводжують необоротний актив, вручну вводиться бухгалтером підприємства у комп'ютерну програму, яка на основі введених даних опрацьовує інформацію і розраховує амортизаційній відрахування об'єкта. Даний процес забезпечує формування відомостей нарахування амортизації для цілей бухгалтерського та управлінського обліку, а також податкового обліку за відповідні звітні періоди.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ НАЯВНОСТІ, РУХУ ТА ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

3.1. Організація формування облікової політики підприємства та оптимізація документообігу в частині обліку необоротних активів

Ефективність діяльності підприємств в значній мірі залежить від раціональної організації бухгалтерського обліку, яка має сприяти своєчасному наданню об'єктивної інформації про виявлені внутрішні резерви, поліпшення використання активів та раціоналізації матеріальних та трудових ресурсів.

Ключовим елементом організації бухгалтерського обліку є розробка та затвердження облікової політики підприємства. Ця політика виступає необхідним інструментом управління підприємством, який дозволяє раціонально поєднати державне регулювання з власною ініціативою підприємства в організаційних та бухгалтерських питаннях.

Дотримання чіткої облікової політики має прямий вплив на фінансові результати діяльності підприємства. Це дозволяє ефективно використовувати ресурси, оптимізувати процеси та реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Отже, облікова політика підприємства виступає важливим інструментом, що дозволяє забезпечити ефективну координацію між державними нормативами та внутрішніми стратегіями, сприяючи тим самим раціональному управлінню фінансовими результатами та динамічному розвитку підприємства.

Під обліковою політикою слід розуміти конституцію підприємства, в якій передбачається система обліку з приводу формування інформаційних ресурсів для менеджерів. Сутність облікової політики полягає в усвідомленні людьми моделі системи обліку, яка адекватно описує і відбиває в

інформаційному просторі явища і процеси господарської діяльності підприємства [52 с. 60].

Облікова політика розробляється господарюючим суб'єктом самостійно відповідно до Національного положення стандарту бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [40] та відображається у наказі чи положенні про облікову політику підприємства.

Формування облікової політики представляє собою важливий та вимогливий етап у життєдіяльності суб'єкта господарювання. Цей процес не лише потребує значних зусиль і відповідальності, але й впливає на фінансові результати та загальну продуктивність підприємства. Розробка економічно обґрунтованої політики надає можливість суб'єкту господарювання активно впливати на ефективне використання власних ресурсів та досягати високих фінансово-економічних показників у своїй діяльності.

В більшості випадків, за формування облікової політики є відповідальними та беруть безпосередню участь у її створенні керівник підприємства та його головний бухгалтер. Формування облікової політики суб'єктів господарювання розглядається як багатоетапний процес, зокрема:

1 етап – організаційний: Сформування робочої групи для розробки облікової політики; встановлення ефективних комунікаційних та організаційних процедур.

2 етап – підготовчий: аналіз умов і факторів, що передують формуванню облікової політики; визначення стратегічних напрямків та мети підприємства.

3 етап – аналіз та визначення об'єктів бухгалтерського обліку: визначення об'єктів, які підлягають обліку в рамках облікової політики.

4 етап – виявлення, аналіз та оцінювання факторів: аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на вибір методів ведення бухгалтерського обліку.

5 етап – вибір та обґрунтування вихідних положень: визначення основних принципів та стратегічних підходів до ведення обліку.

6 етап – визначення переліку елементів: уточнення переліку елементів облікової політики, які відповідають конкретним об'єктам обліку.

7 етап – ідентифікація потенційно придатних для використання способів ведення бухгалтерського обліку: визначення оптимальних методів обліку для кожного об'єкта.

8 етап – оформлення облікової політики: створення документу, що включає в себе правила та процедури бухгалтерського обліку.

9 етап – заключний: впровадження та виконання норм та положень обраної облікової політики; забезпечення контролю за її ефективністю та відповідністю стратегічним цілям підприємства.

Формування облікової політики в частині необоротних активів базується на конкретних принципах, методах і процедурах. Ось деякі з елементів, які можуть бути включені до облікової політики для необоротних активів наведено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Елементи облікової політики підприємства в частині необоротних активів*

*Розроблено автором на основі [13].

Дані елементи допомагають визначити чіткі правила та процедури, які будуть використовуватися для обліку та представлення інформації про необоротні активи в фінансовій звітності підприємства, детальніше інформацію про них розкриваємо нижче.

Методи амортизації полягають у виборі та обґрунтування методу амортизації для розподілу вартості необоротних активів на період їхнього корисного використання.

Визначення строку служби та залишкової вартості встановлює припустимий термін служби для необоротних активів та визначення залишкової вартості на кінець цього терміну.

Правила списання та вартість списання визначає правила списання вартості необоротних активів та методів визначення їхньої облікової вартості.

Облік витрат на покупку та покращення встановлює правила обліку витрат на придбання та подальше покращення необоротних активів.

Методи оцінки стану необоротних активів визначає методи аудиту та оцінки фізичного та технічного стану необоротних активів.

Визначення облікової вартості уточнює методи визначення облікової вартості необоротних активів у фінансовій звітності.

Управління документацією полягає у встановленні процедур та правил ведення облікової документації для необоротних активів.

Політика вибору методів оцінки забезпечує вибір методу оцінки необоротних активів (історична вартість, справедлива вартість тощо).

На основі вище наведених елементів облікової політики підприємства в частині необоротних активів, виділяємо етапи формування даного документа. *Початковим етапом* є самостійне визначення методів нарахування амортизації, відповідно до специфіки наявних активів на підприємстві. *Наступний етап* полягає у встановленні строків корисного використання, визначенні ліквідаційної та справедливої вартості активів. На цьому етапі підприємство визначає припустимий термін служби для кожного виду

необоротного активу, а також їхню вартість у випадку ліквідації чи у справедливому ринковому контексті. Це допомагає визначити правильні методи нарахування амортизації та ведення обліку вартості необоротних активів протягом їхнього використання.

Інформація, що наводиться в обліковій політиці підприємства, а саме щодо необоротних активів повинна ґрунтуватись на П(С)БО 7 «Основні засоби» [50] та не заперечувати даному нормативу.

При дослідженні організації бухгалтерського обліку ТОВ «*****» виявлено відсутність облікової політики у його діяльності. Тому враховуючи важливість ефективного обліку необоротних активів для оптимізації функціонування ТОВ «*****», рекомендується розробити та затвердити облікову політику підприємства. Цей документ повинен включати повну інформацію про надходження, рух та вибуття необоротних активів, щоб забезпечити чіткість та системність в бухгалтерському обліку.

Розробка облікової політики є ключовим етапом для забезпечення відповідності бухгалтерської практики та міжнародних стандартів обліку. В даному документі рекомендується врахувати особливості діяльності ТОВ «*****» та визначити чіткі процедури та відповідальності, пов'язані з обліком необоротних активів.

Дана облікова політика має стати основою для систематичного та структурованого обліку необоротних активів, а також забезпечити прозорість та достовірність фінансової звітності підприємства. Розробка цього документу дозволить врахувати усі аспекти управління та використання необоротних активів, сприяючи оптимізації роботи підприємства та відповідності законодавству.

У ході економічної діяльності відбувається значна кількість операцій, які в основному вносять зміни в структуру балансу. Для юридичної обґрунтованості кожна операція вимагає належного документування. У цій ролі використовується первинний документ, який детально відображає всю істотну інформацію щодо проведеної господарської операції. Подальше

узагальнення цієї первинної інформації відбувається у бухгалтерських регістрах та звітності. Процес створення документів полягає у фіксації інформації на матеріальних чи електронних носіях шляхом її документування.

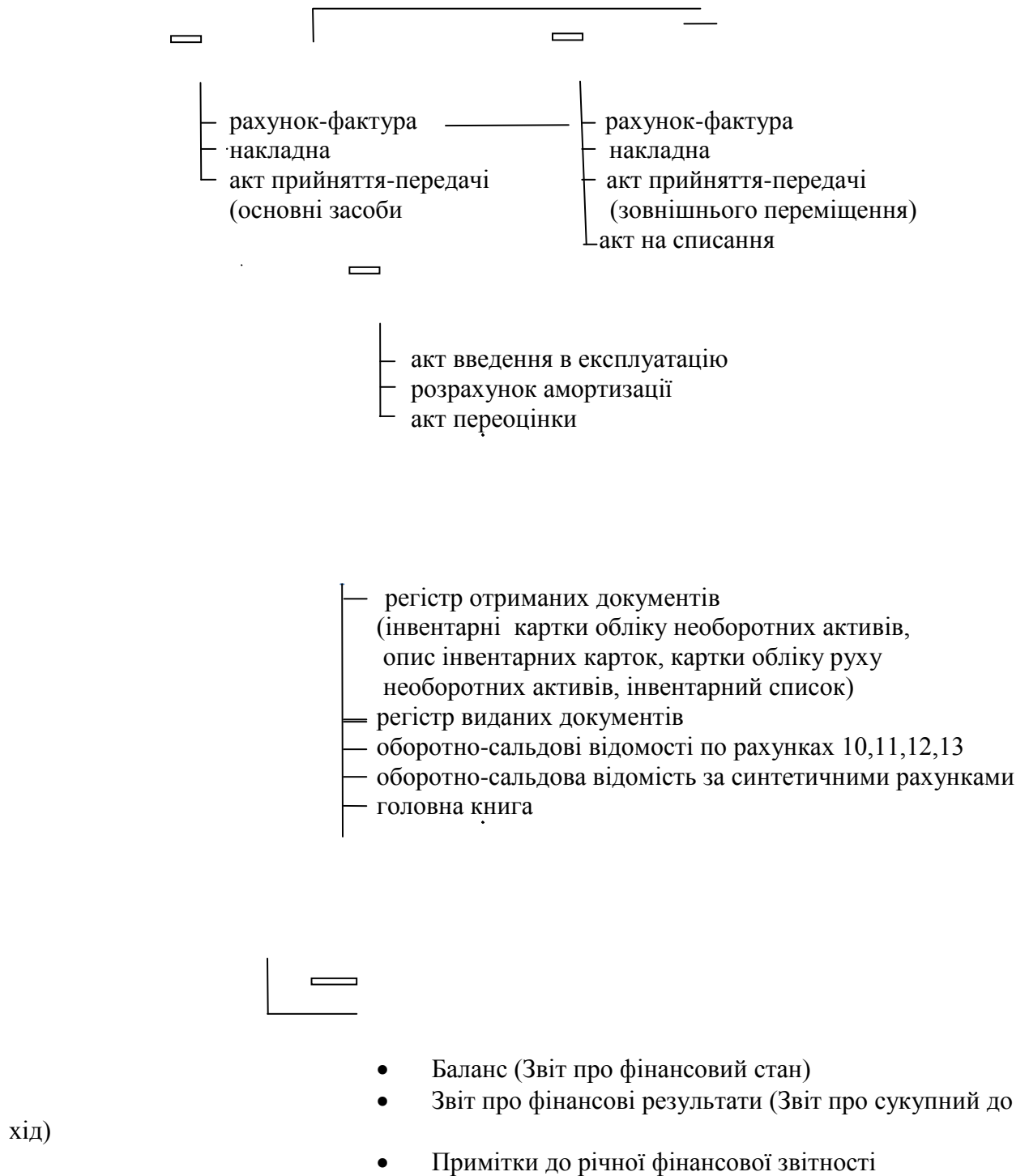
Порядок руху документів від моменту їхнього складання чи одержання від інших підприємств до передачі в архів на зберігання називається документообігом. Чим коротші будуть шляхи руху документів, тим швидше користувачі (внутрішні та зовнішні) зможуть отримати необхідну інформацію для прийняття рішень [19, с.195].

На досліджуваному підприємстві процес документообігу операцій із необоротними активами включає 3 ланки, зокрема спочатку формують первинні документи, які відображають надходження, експлуатацію та вибуття необоротних активів, після цього формуються регістри, які узагальнюють первинну інформацію та групують її для складання фінансової та податкової звітності (рис. 3.2).

З рисунку 3.2 стає зрозуміло, що процес обліку необоротних активів на підприємстві є громіздким та потребує великого обсягу документів. Це пов'язано з тим, що кожен рух та кожна операція необоротного активу має бути підтверджена документально. Відповідно до цього на підприємстві має бути розроблений Графік документообігу необоротних активів. Підприємство самостійно розробляє і затверджує правила документообігу, адже даний документ немає визначеної законодавством форми.

Оптимізація документообігу в частині обліку необоротних активів може полягати саме у використанні підприємством відповідного Графіку документообігу, адже даний документ спрямований на покращення облікової діяльності підприємства, зміцнення контрольних функцій у сфері бухгалтерського обліку та підвищення рівня автоматизації облікових процесів.

Рис. 3.2. Процес документообігу операцій із необоротними активами ТОВ *****

*Розроблено автором.

Визначення відповідальних осіб за складання та передачу документів, а також установлення конкретних термінів їх передачі до бухгалтерії є важливим елементом графіка документообігу. Бухгалтерський підрозділ

виявляє підвищений інтерес до правильної організації графіка документообігу та додержання визначених ним правил. Затримки в отриманні первинних облікових документів можуть призвести до неправильного відображення операцій у обліку, що може викликати виникнення помилок та некоректне ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. На основі наведеної інформації у таблиці 3.1 відображаємо Графік документообігу необоротних активів для ТОВ «*****».

Таблиця 3.1

**Графік документообігу необоротних активів для
ТОВ «*****»**

Документ	Відповідальна особа	Термін виконання	Термін зберігання	Кількість примірників
Акт введення в експлуатацію	Бухгалтер, відповідальний за відображення операцій з обліку необоротних активів чи комісія з декількох працівників	В момент введення в експлуатацію	3 роки	1 примірник на кожен об'єкт
Акт приймання-передачі	Бухгалтер, відповідальний за відображення операцій з обліку необоротних активів чи комісія з декількох працівників	В момент приймання чи передачі активу	3 роки	1 примірник
				При внутрішньому переміщенні об'єкта – 2 примірника
				При безоплатній передачі іншому суб'єкту – 2 примірника
				При реалізації активу покупцю – 3 примірника
Акт списання	Комісія з декількох працівників	В момент списання активу	3 роки	2 примірники
Акт переоцінки	Комісія з декількох працівників	В момент проведення переоцінки	3 роки	1 примірник
Інвентарна картка	Бухгалтер, відповідальний за відображення операцій з обліку необоротних активів	В момент введення в експлуатацію активу	3 роки	1 примірник

Важливе значення для вдосконалення документообігу необоротних активів має також система електронного документообігу, яка може бути

побудована як всередині підприємства так і через мережу Інтернет із контрагентами.

Впровадження системи електронного документообігу необоротних активів забезпечить:

– *Ефективніше управління документами:* електронна система спростить процес обігу документів, дозволяючи легко створювати, передавати, реєструвати і зберігати документи.

– *Швидший доступ до інформації:* забезпечить швидкий і зручний доступ до всіх даних про необоротні активи для уповноважених працівників, що сприяє швидшим та обґрунтованим рішенням.

– *Можливість одночасної роботи над документами:* забезпечить можливість колективної роботи, спільного редагування і обговорення документів в режимі реального часу.

– *Підвищення безпеки і збереження даних:* захист від втрати документів через автоматичне резервне копіювання та шифрування даних.

– *Автоматизація процесів:* застосування автоматичних оповіщень, нагадувань і перевірок для підтримання дотримання термінів та важливих етапів робочих процесів.

– *Зменшення паперового обігу:* сприятиме екологічно чистому підходу та зменшенню витрат на папір та друкування.

– *Забезпечення правової дійсності документів:* система може включати електронний підпис для забезпечення юридичної вірогідності документів.

– *Вдосконалення аналітики та звітності:* забезпечить можливість отримання детальних звітів та аналітики стосовно усіх аспектів управління необоротними активами.

Впровадження такої системи значно оптимізує роботу з необоротними активами, поліпшує ефективність та прискорює робочі процеси підприємства.

3.2. Вдосконалення обліку необоротних активів з використанням інформаційних технологій

В сучасному світі, де технології стрімко розвиваються, бухгалтерія не залишається осторонь цього процесу. Застосування інформаційних технологій для ведення бухгалтерського обліку стає важливою ланкою в оптимізації та поліпшенні фінансового управління підприємством. Цей напрямок трансформації відкриває безліч можливостей для автоматизації, прискорення процесів та забезпечення високого рівня точності в обліку фінансових операцій.

В умовах постійної динаміки сучасного бізнесу, важливим аспектом ефективного фінансового управління є точний та оперативний облік необоротних активів. Застосування інформаційних технологій в процесі ведення обліку стає ключовим фактором у вдосконаленні цього важливого аспекту корпоративного управління.

Інформаційні технології надають нові можливості для автоматизації та оптимізації процесів обліку необоротних активів, що сприяє збільшенню ефективності та зниженню ризиків. Автоматична обробка та аналіз фінансової інформації, використання спеціалізованих програмних рішень для обліку активів, а також впровадження систем управління ресурсами дозволяють компаніям оперативно реагувати на зміни, покращувати стратегічне планування та забезпечувати високий ступінь точності в обліку активів.

Автоматизація бухгалтерського обліку забезпечує не тільки значний стрибок вперед у раціоналізації бухгалтерських процесів, але й відкриває нові горизонти для підприємства у сфері ефективного фінансового управління. Цей сучасний підхід використовує передові технології для автоматичного збору, обробки та аналізу фінансової інформації, що дозволяє компаніям зосередитися на стратегічному плануванні та прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

Однією з ключових переваг автоматизації є значна економія часу та зниження ймовірності людських помилок у процесі обліку. Застосування спеціалізованих програмних рішень дозволяє автоматизувати рутинні завдання, такі як реєстрація господарських операцій, формування звітності та ведення реєстрів.

Крім того, автоматизація покращує точність та достовірність обліку, адже системи працюють на основі чітко визначених алгоритмів та правил. Це забезпечує високий ступінь відповідності до податкового та бухгалтерського законодавства.

Важливим аспектом є також легкий доступ до фінансової інформації в режимі реального часу, що дозволяє керівництву приймати швидкі та обґрунтовані рішення на основі актуальних даних. Такий підхід до бухгалтерського обліку є необхідним елементом сучасного корпоративного управління, сприяючи підприємствам у досягненні більшої ефективності та конкурентоспроможності на ринку.

Автоматизація обліку необоротних активів є ключовим елементом сучасного бухгалтерського управління, спрямованого на підвищення ефективності та точності фінансових процесів підприємства. Цей стратегічний підхід використовує передові інформаційні технології для оптимізації реєстрації, аналізу та моніторингу необоротних активів, що включають у себе такі об'єкти, як будівлі, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні цінності, не призначені для реалізації в короткостроковий період.

Однією з переваг автоматизації обліку необоротних активів є автоматичне введення та систематизація інформації про придбання (надходження), експлуатацію та списання (вибуття) активів. Застосування спеціалізованих бухгалтерських програм дозволяє ефективно вести облік, надавати швидкий доступ до даних та уникати потенційних помилок, які можуть виникнути при ручному введенні інформації.

Автоматизація обліку необоротних активів забезпечує покращений контроль за їхнім станом та використанням. Системи моніторингу дозволяють вчасно виявляти несправності чи витрати на обслуговування та проводити своєчасні заходи для збереження та оптимізації активів.

Основні завдання обліку необоротних активів з використанням інформаційних технологій включають:

1. Реєстрацію придбання активів:
  - автоматичне фіксування фактів придбання активів в системі;
  - введення необхідних характеристик та параметрів (вартість, термін служби тощо) з використанням спеціалізованих програм.
2. Систематизацію та класифікацію:
  - автоматична систематизація активів відповідно до їхнього призначення та виду;
  - використання кодування для створення системи класифікації, що полегшує аналіз та звітність.
3. Моніторинг експлуатації:
  - встановлення систем моніторингу для контролю за станом та використанням активів;
  - автоматичне виявлення потреб у технічному обслуговуванні та ремонті.
4. Списання та амортизацію:
  - автоматизована обробка процесів списання несправних або застарілих активів;
  - розрахунок амортизації з використанням спеціалізованих програм, що дозволяють відслідковувати зміни вартості активів з часом.
5. Формування фінансової звітності:
  - автоматичне формування звітності на основі даних обліку необоротних активів;
  - забезпечення швидкого та точного доступу до фінансової інформації для прийняття управлінських рішень.

б. Забезпечення відповідності нормативам та законодавству:

- використання інформаційних технологій для відстеження та виконання вимог податкового та бухгалтерського законодавства;
- автоматизація процесів аудиту та перевірок.

Велика кількість підприємств в Україні для автоматизації процесу бухгалтерського обліку використовує комп'ютерну програму «1С:Бухгалтерія» різних конфігурацій, зокрема і досліджуване нами підприємство ТОВ «*****». Проте слід пам'ятати, що дане програмне забезпечення, а саме технологічну платформу «1С» розроблено в Росії, але її адаптація до українського законодавства здійснюється виключно за зусиллями українських розробників. Це означає, що основа системи, якою користуються більшість українських підприємств, є російською, що може стати додатковим засобом впливу ворожої країни на нашу економіку.

На основі вище наведеного, пропонуємо вдосконалити бухгалтерський облік підприємств шляхом, переходу на інформаційні технології українського виробництва, а саме програмного продукту «MASTER: Бухгалтерія». Основні відмінності у роботі програм «1С:Бухгалтерія» та «MASTER:Бухгалтерія» у автоматизації процесу обліку необоротних активів наведено у додатку 3.

Перехід до застосування нового українського програмного забезпечення, підприємства можуть здійснити без втрати даних та ризиків, адже розробниками даної програми створено алгоритми перенесення даних та розроблено методологію автоматичного завантаження первинних документів і баз даних підприємства за всі попередні періоди.

Бухгалтерський облік необоротних активів у програмі «MASTER: Бухгалтерія» має за мету забезпечення надійного контролю за зберіганням цих активів, своєчасного та правильного документування при надходженні основних засобів, їх внутрішнього переміщення між цехами та складами, ефективного використання, проведення вибуття (ліквідації, реалізації, безоплатної передачі), а також своєчасного (щомісячного) реєстрування

знос (амортизації) основних засобів та витрат на їх ремонт. Крім того, важливо в системі обліку виявляти залишки непотрібних і морально застарілих основних засобів.

Для забезпечення зручності роботи бухгалтера вказані операції групуються за їх функціональністю в окремі секції:

- *Документи:* включає обробку різних видів документів, що використовуються для обліку основних засобів і нематеріальних активів;
- *Інвентаризація:* облік операцій інвентаризації щодо основних засобів та нематеріальних активів, та формується інвентарна картка;
- *Звіти:* охоплює аналітичну звітність за операціями з основними засобами та нематеріальними активами, забезпечуючи зручний аналіз та контроль;
- *Довідники:* проводиться робота з довідниками, що мають місце при обліку необоротних активів;
- *Додаткові ознаки:* Функції Додаткова ознака 1,2,3 застосовують у програмі для заповнення додаткових ознак у інвентарні картки обліку основних засобів;
- *Налаштування:* встановлено параметри, які використовуються в модулі.

У даній комп'ютерній програмі окремими пунктами меню є процеси обліку необоротних активів, а саме: надходження основних засобів і введення в експлуатацію; амортизація основних засобів; вибуття основних засобів; переоцінка основних засобів; малоцінні активи.

Під час відображення вище наведених процесів у «MASTER:Бухгалтерія» створюються відповідні первинні документи, інформацію у які вносить бухгалтер, та які містять наступні обов'язкові параметри для заповнення (в залежності від процесу, параметри можуть мати різну порядковість або бути відсутніми):

- Номер документа;
- Дата документа;

- Одержувач – місце зберігання основних засобів після введення в експлуатацію;
- Відправник – підрозділ, який відправляє основні засоби;
- Таб. № одер./відпр. – матеріально-відповідальна особа підрозділу-одержувача/відправника;
- Контрагент;
- Договір – якщо такий був необхідний та складений для операції;
- Період – вказується період протягом здійснення операції;
- Ознака – виділяється під час ремонту чи модернізації активу.

Вдосконалення бухгалтерського обліку необоротних активів на підприємстві за допомогою використанням платформи «MASTER: Бухгалтерія» полягає у наступному:

1. Необмежена кількість аналітичних рахунків для обліку необоротних активів, що дозволить не доповнювати План рахунків додатковими субрахунками, а забезпечити бухгалтерію тим переліком аналітики, який є корисним та потрібним.

2. Ведення обліку одночасно для необмеженої кількості юридичних та фізичних осіб підприємців, для складання консолідованої фінансової звітності, щодо об'єктів, які є їхній власності .

3. Дана комп'ютерна програма має дуже зручний та простий інтерфейс для роботи, а також можливість користувачів вносити самостійно зміни у налаштування програми.

4. Здійснюється безперебійна підтримка користувачів, а також інформація щодо налаштувань та інструкції знаходяться у самій програмі.

5. Оперативне та вчасне оновлення комп'ютерної програми відповідно до змін у законодавстві.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У роботі наведено теоретичні узагальнення та запропоновано власні вирішення наукового завдання, що полягає в удосконаленні теоретичних положень, методики та організації бухгалтерського обліку й економічного аналізу необоротних активів у консалтинговому підприємстві.

Результати дипломної роботи дають змогу зробити конкретні висновки теоретичного, методичного та практичного спрямування.

Проаналізувавши підходи науковців щодо сутності поняття «необоротні активи», можемо стверджувати про відсутність єдиного загально визнаного тлумачення поняття. Що пояснюється великою кількістю поглядів і думок вчених у залежності від сфери дослідження та еволюції теорії економічної думки.

Встановлено, що процес залучення та використання необоротних активів у фінансово-господарській діяльності підприємства складається з певних послідовних етапів. Сюди належить надходження необоротних активів, їх наявність та використання, а також вибуття даних активів із підприємства.

Дослідження інформації правового забезпечення організації обліку необоротних активів дозволило законодавчу база розподілити на 3 рівні, а саме: міжнародний, державний та рівень підприємства та зробити висновок, про те, що всі документи мають різний правовий статус і дотримуються положень нормативно-правових актів вищого рівня.

Розглянувши загальну характеристику ТОВ «*****» виявлено, що дане підприємство є відносно «молодим» і працює у сфері надання консалтингових послуг.

Оцінивши показники фінансово-господарської діяльності досліджуваного підприємства, встановлено наступні висновки. Загальна оцінка фінансового стану на основі агрегованого балансу підприємства показала, що необоротні активи у 2022 р. становлять 0,7 % всіх активів підприємства, та скоротилися на 44,9%, відносно 2020 р. У аналізі відносних

показників фінансової стійкості пораховано коефіцієнт фінансового ризику, який становить 5,21 і вказує, що лише одна з п'яти гривень у вартості активів не піддається строковим обмеженням та не викликає додаткових витрат у вигляді виплат за користування позиками. Проаналізувавши показники ліквідності фінансово-господарської діяльності підприємства, встановлено, що коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс на 0,27 у 2022 р. і становить 0,5 та вказує на те, яку частину короткострокової заборгованості може погасити підприємство в найближчий час. Ще одним важливим показником оцінки господарської діяльності підприємства є рентабельність, яка вказує на те, яку частину витрат, пов'язаних з діяльністю підприємства, вдається в компанії перетворити в операційний прибуток або інший фінансовий результат. У 2022 р. даний показник у ТОВ «*****» скоротився і становить 0,03, що на 0,03 менше ніж у 2020 р.

Для проведення аналізу наявності, складу, джерел формування та ефективності використання необоротних активів ТОВ «*****» було здійснено наступні математичні розрахунки, а саме: аналіз складу та структури необоротних активів досліджуваного підприємства, аналіз динаміки наявності та руху основних засобів на підприємстві та на їх основі визначення коефіцієнта вводу (відновлення) основних засобів, коефіцієнта вибуття основних засобів, коефіцієнта заміни основних засобів, коефіцієнта розширення, коефіцієнта зносу та коефіцієнта придатності основних засобів, а також досліджено ефективність використання основних засобів на даному підприємстві.

Аналіз складу та структури необоротних активів показав, що найбільшу частку у структурі та складі необоротних активів ТОВ «*****» у 2022 р. становлять основні засоби, а саме 80,7%. Що пов'язано із сферою діяльності підприємства та видами надання їхніх послуг.

Провівши аналіз динаміки наявності та руху основних засобів встановлено, що досліджуване підприємство на кінець 2022 р. мало у своїй власності основні засоби вартістю 115 тис. грн, що на 40 тис. грн більше ніж

у 2020 р., або на 8,51%. На зміни у вартості основних засобів на початок і кінець року вплинули нарахування на них зносу, який за аналізований період теж має тенденцію до зростання.

Проаналізувавши основні показники наявності і руху основних засобів, виявлено, що коефіцієнт придатності основних засобів у діяльності ТОВ «*****», у 2022 р. Він становить 0,22, що на 0,25 менше порівняно з 2020 р., що вказує на збільшення кількості основних засобів у діяльності підприємства.

Рентабельність основних засобів за аналізований період відмічається тенденцією до зростання, адже у 2022 р. спостерігається зростання показника до 5,88, що на 1,09 більше ніж у 2020 р. Висока рентабельність основних засобів вказує на те, що компанія успішно використовує свої капіталовкладення в необоротні активи для здобуття прибутку.

Вивчення організаційно-методичних особливостей обліку необоротних активів у ТОВ «*****» дозволило зробити висновок про те, що організація бухгалтерського обліку необоротних активів на досліджуваному підприємстві охоплює: раціональну організацію управління необоротними активами; правильне групування та класифікацію необоротних активів; розробку та встановлення нормативів експлуатації та амортизації необоротних активів.

Відповідальним за фіксування операцій з надходження, експлуатації, нарахування амортизації та вибуття необоротних активів у ТОВ «*****» в первинних документах, регістрах та звітності є окремий бухгалтер та головний бухгалтер підприємства.

Бухгалтерією ТОВ «*****» для роботи використовується автоматизовану форму бухгалтерського обліку із використанням спеціального програмного забезпечення, а саме «1С:Бухгалтерія».

Зарахування основних засобів у баланс підприємства здійснюється за первісною вартістю, до якої належать витрати: з виплат постачальникам та підрядникам, зі страхування ризиків доставки, на транспортування,

установку, монтаж, налагодження, суми непрямих податків, пов'язані з придбанням та ввізного мита, інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням необоротних матеріальних активів до стану, в якому вони придатні для використання

Надходження основних засобів у ТОВ «*****» може здійснюватись наступними шляхами: придбано за власні грошові кошти; отримано на безоплатній основі; внесено засновниками до статутного капіталу; шляхом обміну на подібний чи неподібний основний засіб; виготовлено самостійно; орендовано. Вибуття: реалізація, безоплатна основа, ліквідація.

У ТОВ «*****» знос (амортизація) необоротних активів нараховується прямолінійним методом.

Шляхи вдосконалення облікового відображення наявності, руху та використання необоротних активів найперше пов'язані із організацією формування облікової політики підприємства, про те у дослідженому підприємстві даний документ відсутній. Тому враховуючи важливість ефективного обліку необоротних активів для оптимізації функціонування ТОВ «*****», рекомендується розробити та затвердити облікову політику підприємства. Цей документ повинен включати повну інформацію про надходження, рух та вибуття необоротних активів, щоб забезпечити чіткість та системність в бухгалтерському обліку.

На досліджуваному підприємстві процес документообігу операцій із необоротними активами включає 3 ланки, зокрема спочатку формують первинні документи, які відображають надходження, експлуатацію та вибуття необоротних активів, після цього формуються регістри, які узагальнюють первинну інформацію та групують її для складання фінансової та податкової звітності. На основі цього у роботі розроблено процес документообігу операцій із необоротними активами ТОВ «*****».

Також у роботі розроблено та запропоновано Графік документообігу необоротних активів для ТОВ «*****», що дозволить оптимізувати роботу бухгалтера.

Запропоновано вдосконалити бухгалтерський облік підприємства шляхом, переходу на інформаційні технології українського виробництва, а саме програмного продукту «MASTER: Бухгалтерія». Основні відмінності у роботі програм «1С:Бухгалтерія» та «MASTER:Бухгалтерія» у автоматизації процесу обліку необоротних активів проаналізовано та наведено у роботі.

Перевагами даної комп'ютерної програми є: застосування необмеженої кількості аналітичних рахунків для обліку необоротних активів, ведення обліку одночасно для необмеженої кількості юридичних та фізичних осіб підприємців, наявність зручного та простого інтерфейсу для роботи, а також можливість користувачів вносити самостійно зміни у налаштування програми, оперативне та вчасне оновлення комп'ютерної програми відповідно до змін у законодавстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баланюк І. Ф., Пилипів Н. І., Гнатюка Т. М. Фінансовий облік: навчальний посібник: [для студентів економічних спеціальностей]. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 650 с.
2. Банера Н. П., Гелей Л. О., Пилипенко С. М., Мороз В. П. Облік і аудит: навч. посібник. Львів : Растр-7, 2017. 504 с.
3. Белінська С. М., Белінська Т. А. Особливості процесу експлуатації необоротних активів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 14. С. 37-40.
4. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480 с.
5. Бурова Т. А. Експрес – аудит необоротних активів. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки м. 2016. № 1. С. 33-38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2016_1_8
6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит». 7-ме вид., доп. І перероб. Житомир: ПП «Рута», 2016. 832 с.
7. Верига Ю. А., НОВОХАТКА Н. О. Методика нарахування, організація обліку та відображення у звітності амортизації основних засобів. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2018. № 5 (90). С. 104-109.
8. Вінніков Я., Астаф'єва К. Ефективність використання необоротних активів: проблеми та інновації. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*, (August 18, 2023; Cambridge, UK), 2023. С. 21-22.
9. Гладких Т. В. Фінансовий облік: навч. посібник. Київ. Центр навчальної літератури, 2017. 480 с.
10. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Практичний посібник. Київ. Лібра, 2018. 880 с.

11. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
12. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ, 2016. 424 с.
13. Давидов Г. М., Савченко В. М., Пальчук О. В. Облікова політика: навч. посіб. Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2017. 364 с.
14. Довгань П. О. Основи класифікації необоротних активів та підходи до їх удосконалення. *Агросвіт*. 2021. № 11. С. 73-81.
15. Жук В. М. Галузеві стандарти обліку та фінансової звітності: [колективна монографія]. К.: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2015. 368 с.
16. Задорожний З.-М., Муравський В., Костецький Я., Задорожний М. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 5 (46), С. 149-160.
17. Зінченко О. В., Радіонова Н. Й., Хаустова Є. Б. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 340 с.
18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена Наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
19. Іщенко Я. П., Подолянчук О. А., Коваль Н. І. Фінансовий облік 1: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В., 2020. 496 с.
20. Кафка С. М. Облік надходження необоротних активів та формування їх первісної вартості. *Ефективна економіка*. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5549>.
21. Кафка С. М. Облік руху основних засобів. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 23. С. 191-200.

22. Костюнік О., Чайковська Т. Методологічні засади обліку необоротних активів. *Молодий вчений*. 2020. № 7 (83). С. 111-114.
23. Косяк А. П., Зубенко А. В Бухгалтерський облік II: навч. посібник Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 326 с
24. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 388 с.
25. Крохмальний Р. О. Основи наукових досліджень: навч.-метод. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 464 с.
26. Кундеус О. М. Нарахування амортизації згідно нового Податкового кодексу України. *Інноваційна економіка*. 2016. №7. С. 120-127.
27. Кундеус О. М. Облік нарахування амортизації основних засобів та податкових різниць. *Інноваційна економіка*. 2015. № 4. С. 289-294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2015_4_49
28. Левицький Н. Удосконалення інструментів облікового відображення об'єктів необоротних активів. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2021. № 1 (68). С. 37-43.
29. Легенчук С. Ф. Багатоваріантність в бухгалтерському обліку: історико-теоретичні аспекти. Житомир: ЖДТУ, 2017. 204 с.
30. Ловінська Л. Г., Єфименко Т. І., Ястремський О. І. Моніторинг дотримання та забезпечення міжнародних стандартів фінансової звітності: кращі світові практики та перспективи запровадження в Україні. Київ: ДННУ "Акад. фін. управління", 2016. 170 с.
31. Любар О. О. Амортизаційна політика підприємства як невід'ємна складова його облікової політики. *Ефективна економіка*. 2017. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5484>
32. Максименко Д. В. Автоматизований облік необоротних активів підприємств. *Інтернаука*. 2021. № 16 (116). С.31-35.
33. Мичак Н. О. Організація аналізу необоротних активів, утримуваних для продажу. *Економічний аналіз*. 2019. № 2 (29). С. 74-79.

34. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
35. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text
36. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-38_ukr_2016.pdf
37. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text
38. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 «Оренда». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS16-ukr_AH-compressed-1.pdf
39. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%205_ukr_2022.pdf
40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
41. Павлюк І. М. Бухгалтерський облік основних засобів та інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2018. 160 с.
42. Пилипів Н. І., Максимів Ю. В., П'ятничук І. Д. Управлінський облік: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Івано-Франківськ, 2018. 380 с.
43. Півторак М. В. Облік основних засобів у рибному господарстві: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04. Київ. 2016. 19 с.
44. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджений

Наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 р. № 291 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

45. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

46. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text>

47. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

48. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

49. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>

50. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

51. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

52. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Облікова політика підприємств: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2020. 647 с.

53. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

54. Пушкар М. С., Пушкар М. Р. Інформаційні ресурси для бізнесу: формування та використання: монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2021. 207 с.
55. Савченко А. М., Олянецька М. С. Особливості аналізу необоротних активів на прикладі підприємства ПАТ «Харківська бісквітна фабрика». *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7457>.
56. Сеймон В. С. Бухгалтерський облік необоротних активів в Україні та Угорщині: порівняльний аспект: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09. Житомир. 2015. 23 с.
57. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 248 с.
58. Сопко В. В., Бенько М. М., Гончаренко О. М. Дисциплінарна матриця управлінської звітності:[монографія]. К.: Київ. нац.торг.-економ. університет, 2016. 456 с.
59. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 224 с.
60. Ткаченко Н. М. Теорія бухгалтерського обліку: підручн. Друге видання, доповн. і переробл. Київ: Алерта, 2020. 192 с.
61. Хорунжак Н. М., Рогожкіна В. В. Понятійна сутність необоротних активів і проблеми її ідентифікації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 19. С. 554-560.
62. Чудовець В. В., Жураковська І. В. Фінансовий облік і звітність: навч. посіб. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2018. 330 с.
63. Шарманська В. М., Вітюк В. В. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання. *Молодий вчений*. 2018. № 1 (53). С. 550-552. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/1/129.pdf>
64. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: Підручник. – 3-тє вид.. К., 2015. 535 с.

65. Шигун М. М., Мичак Н. О. Первинний облік необоротних активів, утримуваних для продажу. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2018. № 4. С. 66-74.

66. Шкроміда В. В., Василюк М. М., Гнатюк Т. М. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Посібник . Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2016. 219 с.